د کابل بنار اصلي معماري

لیکوال: داکتر معمار حشمت الله اتمر

[illegible]

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکي پوهه:

سرليک: د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانۍ)
ليکوال: ډاکټر معمار(مهندس) حشمت الله ,, اتمر ،،
ايډېټور:
د پخښتۍ ډيزان: ډاکټر معمار(مهندس) حشمت الله ,, اتمر ،،
خپرندوی:
چاپشمېر: ۵۰
چاپ نېټه: مياشت - زمری / کال - ۱۴۰۴
واټس اپ: +۹۳۷۹۹۳۷٦۹۹۸
برېښناليک: atmar_hashmatullah@yahoo.com

د چاپ حقوق له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بې اخځ ښوونې ترې د ګټې اخيستنې اجازه نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

سرلیک **چوپړی**

پخښتی... ۱

بسم الله الرحمن الرحیم ۲

لیکي پوهه:.. ۳

لړلیک ٤

تراڼ (پیل، شروع، برید)... ٦

د یادښتونو له پاره:.. ٨

ښاغلي سردار علي د مرادخانی وکیل سره یادګاري انځور ۹

د کابل ښار اصلي معماري (مراد خانی): ۱۰

مراد خانی د معماری پیخلیک ته یوه لنډه کتنه: ۱٤

ښار د اعتبار ساتنه: ۲۲

د مراد خانی تاریخي اهمیت:... ۲٤

د فیروز کوه بنسټ:.. ۲٦

مرادخانی ـ کابل د زاړه ښار سمبول:.. ۳۲

د مراد خانی کوڅې:.. ۳۳

د افشارو کوڅه: ۳۹

د پنځه تنو کوڅه: ٤۰

د زیارت کوڅه:.. ٤٤

د میداني کوڅه:.. ٤٥

د ممیزو خرڅولو کوڅه: ٤٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

د املي (عملي) کوڅه: ٤٧
د مراد خانی بازارونه:.. ٤٨
د مراد خاني اسانتیاوې: ٩٠
جوماتونه:.. ١٠٤
په مراد خانی کې تکیه خانې:... ١٢٤
په مراد خانی کې ښوونځي:... ١٢٦
د استوګنې (هستوګنی) کورونه: ١٣٤
لوی سرای:... ٢٠٢
مراد خانی د لاسی نجاری تولید شوي شیان، په بهر کې: ٢٣٩
پلان او ژمنې: ٢٤٢
د مرادخانی پرتله کول:.. ٢٤٣
د بیا رغونې انځورونه: ٢٥٨
پا یله:.. ٢٦٦
د چاپ شویو کتابونو لېست.. ٢٦٧
د کار لاندې کتابونو لېست ٢٧١
د امکان او وخت په صورت کې.. ٢٧٢
د پختی څټ ٢٧٣

(c) ketabton.com: The Digital Library

....

تراڼ (پیل، شروع، برید)

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ إجْلَالًا لِقُدْرَتِهِ، وَ لَا إلَهَ إلَّا اللَّهُ خُضُوعاً لِعِزَّتِهِ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍوَآلِهِ .

بې پايه ستاينه او بې حده مننه، د هغه سپېڅلي ذات نه چې د وجود مانۍ او کاينات يې د انساني وجود د تکامل او د انسان له پاره د خپل سپېڅلي ذات او عبادت د حقيقت له پېژندلو پرته جوړ کړل.

هغه د ذات پوهه، عالي، لوړ او ښکلي نومونه دي، او کائناتو د پيدايښت يوه حتمي لامل دی.

عظمت، د ټولې نړۍ موجوديت، د نا څاپه څخه راوتل، حق د رسېدو جوهر په يوه والي کې د اعتراف، تباهۍ او بې وسۍ يوه له لوړو وسيلو څخه دی.

ګرانو لوستونکو!

دا ځل مې و غوښتل چې د کابل ښار اصلي معمارۍ (مرادخانۍ) په هکله معلومات او څېړنې د خپلو کتابونو مينوالو او لوستونکو سره ګډ (شريکه) کړم.

زما د کتابونو مېنه وال يوازې معماران او انجينران نه دي، نه بايد اوسي، نوځکه غواړم ورځ په ورځ د خپلو ليکونو کې توپير راوړم چې د هرې څانګې مېنه وال په کې ډېر شي، دا کار به ما دېته اړ کړې چې ليکنې مې توپير و لري او هم به مې مينه وال ډېر شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاکه ربه!

زموږ له پاره خپله لاره بې ستونزې کړه، تر څو موږ له تا پرته بل څوک و نه وينو او نه يې پېژنو.

زموږ سره مرسته و کړه تر څو مو په وجود کې د غرور نخښه پاتې نه شي او د اسلام د دين له سپېڅلو بنده ګانو څخه مو و بولې.

مننه:

د مراد خانی له وکيل ښاغلی سردار علي، د سيمه ييز امنيت امر انجنير ادريس، د فيروز کوه انستيتيوټ له انجينرانو او په ځانګړي ډول د فيروز کوه انستيتيوټ له رئيس ښاغلي ناتن څخه د هر اړخيزو همکاريو په برخه کې مننه کوم.

د لوی خدای له دربار څخه ټولو ته د روغتيا او اوږد عمر هيله کوم.

يادښت:

د نظر ټولو خاوندانو او هغه څوک چې دا کتاب لولي په ډېر درنښت هېله کيږي چې، خپلې غوښتنې او وړانديزونه د دې کتاب د بيا کتنې له پاره، زما سره ګډ(شريکه) کړئ.

Whatsapp: ۰۰۹۳۷۹۹۳۷٦۹۹۸

په در نښت

ډاکټر معمار (مهندس) حشمت الله اتمر

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یادښتونو له پاره:

۱- ....

۲- ....

۳- ....

۴- ....

۵- ....

۶- ....

۷- ....

۸- ....

۹- ....

۱۰- ....

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مراد خانی):

مراد خانی یوه له مشهورو، پخوانیو سیمو څخه ده چې د کابل ښاروالۍ د دویمې ناحیې په څنډه کې او د هېواد د پلازمېنې کابل د ولسمشرۍ ماڼۍ ته څېرمه پرته ده.

کله چې د احمد شاه بابا زوی، تیمورشاه دراني خپله پلازمېنه له کندهاره کابل ته ولېږدوله، کابل د سیند پر غاړه، یوه سیمه یې د خپلې قزلباش قبیلې یوه قومندان او مشر، مراد خان ته د ډالۍ په توګه ورکړه.
هغه د معمارۍ په برخه کې ځانګړي مهارتونه درلودل، همدغه کس و چې د کندهار احمد شاهي ښار د ده تر څارنې لاندې جوړ شوی و.

مراد خانی د ځای نخښه (مپ، نقشه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د دې سیمې کورونه ډېرې د خټو او اومه خښتو نه په دوو پوړونو کې د تلپوړ (ځمکپوړ، تاکوي) سره جوړ شوي دي، چې د اسلامي معمارۍ د کلاسیک ډول (شکل) او هنر ځرګندونه کوي.

د مراد خانۍ اوايي (هوايي، فضایی) انځور

د شړېدلو دیوالونو، د خټو، اومه خښتو، د کورونو دروازې د لرګیو تختې، د دې سیمې پیخلیک (تاریخ) په روښانه توګه ځرګندوي.

کابل د مرادخانۍ د زړو ودانیو بنسټ په ډېرو، اومه (خامو) خښتو، اخېړ او لرګیو ایښودل شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خشتي پله جومات له لورې د مراد خانۍ لید

د کابل سیند له غاړې څخه د مراد خانۍ لید

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د کابل سیند له غاړې څخه د میداني لار(کوڅې) او مراد خانۍ بازار لید

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانۍ د معمارۍ پیخلیک ته یوه لنډه کتنه:

مراد خانۍ چې شاوخوا ۲٦۰ کاله د مخه جوړه شوې ده، د احمد شاه بابا دراني زوی تیمورشاه دراني د هغه وخت یوه بریالي معمار ته ډالۍ کړې وه.
مراد خان یوه تکړه معمار و چې د کندهار د احمد شاهي ښار د معمارۍ او تیمورشاه دراني ته یې د هغه د معمارۍ په برخه کې د پام وړ ارزښت درلود.

کله چې تیمور شاه دراني د افغانستان پلازمینه له کندهار څخه کابل ته ولیږدوله، کندهار د ښار د جوړولو په برخه کې د هغه د هڅو د ستاینې په خاطر یې هغه ته په کابل کې د افغانستان ارګ ماڼۍ ته څېرمه، یوه سیمه ورکړه چې د مراد خانۍ په نوم مشهوره شوه.

مراد خانۍ د افغانستان د پخوانۍ معمارۍ او په ټولیز ډول د کابل ښار د پخوانیو شرایطو نښه ده.

د دې سیمې لویه برخه د اوږدو جګړو، بې وزلۍ او د هغه وخت د حکومتونو د بې غورۍ له امله ویجاړه شوې او یا هم ځینې برخې یې دولتي ادارو ته سپارل شوي دي.

د تاریخي ځایونو د بیا رغولو (احیا کولو) پروژې پراساس، پریکړه وشوه چې د "سترې ماڼۍ" په ګډون ډېری کورونو بیا رغونه وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د مراد خانۍ سترې ماڼۍ لید

په ۲۰۰٦ کې، فیروز کوه بنسټ او افغان حکومت موافقه وکړه چې د کابل زاړه ښار سمبول بیا ورغوي.

ځکه چې د مراد خانۍ سیمه په ۱۳۷۱ کال کې د کمونستي لاسپوڅي حکومت تر نسکورېدو وروسته، د کورنیو جګړو لومړۍ کربښه وه، چې ویجاړه او د کثافاتو په ګدام اوښتې (بدله شوې) وه.

د هغه وخت د حکومتونو پرېکړه چې د مرادخانۍ د ړنګولو او په دې سیمه کې د عصري ودانیو د جوړولو پرېکړه هم د دې باعث (سبب) شوه چې مراد خانۍ په بشپړه توګه هېره شي، حتا د ځینو خلکو له خوا د لرګیو ځینې تاریخي اثار هم غلا شول.
د کابل په ساړه ژمي کې د لرګیو دغه قیمتي ټوټې د کابل د یو شمېر ښاریانو د کورونو د تودولو له پاره د سوند موادو په توګه بدلې شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د فیروز کوه فرهنګي مرکز له خوا د مراد خانۍ د بیارغونې انځور

له جګړو وروسته دغه ځای تر ۲۰۰۶ کال پورې په پخوانۍ توګه پاتې شو او اوسېدونکو یې نورو هېوادنو ته کډه او الته یې پر خپل ژوند پیل کړ.

کوڅې له کثافاتو ډکې شوې، د اوبو، برېښنا او فاضله اوبو سیستمونه په بشپړه توګه له منځه تللي او په دې ځای کې د اوسېدو هېڅ اسانتیاوې نه وې.

مراد خانۍ د بیارغونې ټیم له دغه ځای څخه څه باندې ۲۵ زره متره مکعب کثافات راټول کړي او د لاسي ګاډو په وسیله یې له سیمې څخه لېږدولي دي.

ځینې ودانۍ چې ټاکل شوې وه د مراد خانۍ، ځای ونیسي شاوخوا ۴۵-۵۰ کاله وړاندې جوړې شوې وې، خو له نېکه مرغه کورنیو جګړو دغه پلان وځنډاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

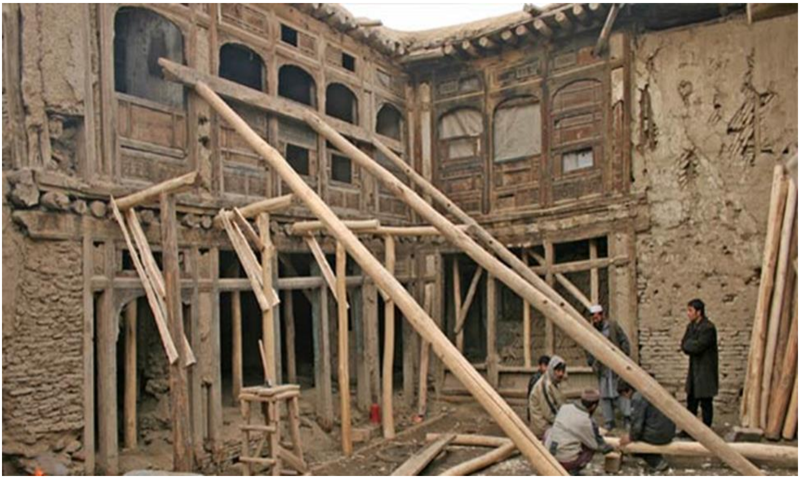

د مرادخانی کورونو بیارغونې د بهیر انځور

اوس کوڅې پخې شوي، د اوبو او برېښنا سیستمونه رغول شوي او د فاضله اوبو سیستم هم رغول شوی دی.

په دې ځای کې یوه ښوونځی او یوه کلینک هم جوړ شوی، د دې ځای پاکول او ساتنه په دوامداره توګه، دوام لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانی د منځني ښوونځي د کوڅې یوه منظره چې د فیروز کوه له خوا رغول شوې ده

د کابل مرادخانۍ په څو نړیوالو بنسټونو کې هم ثبت شوې چې د فرهنګي او لرغونو اثارو په برخه کې کار کوي.
دا سیمه د نړیوال یادګار بنسټ اود مراد خانی په نوم ثبت ده.

دغه راز د آسیا د کلتوري میراثونو د ساتنې ادارې "یونسکو" په ټوله مراد خانۍ تاریخي سیمه کې یوازینۍ ودانۍ چې د فیروز کوه بنسټ دفتر په کې شتون لري، د لرغونې تاریخي ابداتو او د ستر سرای په توګه ثبت شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د دې ځای ټول کورونه، چې د ٦٤ ودانیو په ګډون له ۱۱۲ څخه زیاتې کورونه (حوېلی، مانۍ) په کې ګډ (شامل) دي، د افغانستان د کلتوري اثارو په توګه د افغانستان د اطلاعاتو او کلتور په وزارت کې ثبت شوي دي.

یوه انځور د ناستې ځای په مراد خانۍ کې

په مراد خانۍ کې اوس مهال ۱۱۲ یوه پوړیز، دوې پوړیزې، سراچې او تلپوړ لرونکي کورونه شتون لري، چې تر ۲۵۰۰ ډېر خلک په کې اوسېږي، په لومړي پېړکې ټول ژوندګړ(اوسېدونکي) د دې سیمې رښتي (اصلي) اوسېدونکي وو، خو ورو، ورو د کورنیو جګړو وروسته کابل ښار د نورو سیمو په څېر خلک یې مهاجر شوي، دا مهال د سیمې ډېر شمیر رښتي خلک نه دي راستانه شوي او خپل کورونه یې نورو خلکو ته، په کرایه ورکړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانۍ د زړو کورونو د ارسیو انځور

مراد خانۍ د زړو کورونو د ارسیو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانۍ د زړو کورونو د ارسۍ انځور

مراد خانۍ د زړو کورونو د ارسۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د اعتبار ساتنه:

د مرادخانۍ په بیا رغونه کې هڅه شوې چې د مراد خانۍ د لومړنیو ودانیو په جوړولو کې له هغو موادو څخه کار واخیستل شي چې د مراد خانۍ د لومړیو ودانیو په جوړولو کې کارول شوي وو.

ډبره، لرګي، ختې او اخیږ د مراد خاني د بیا رغونې اصلي توکي وو.

ښاغلی احمدزی وایي:

د دې ترڅنګ د تاریخي ابداتو د بیا رغولو په برخه کې د سیمې خلکو او نورو ښکیلو خواوو ته د لازمو زده کړو د برابرولو هڅې روانې دي.

په فیروز کوه کې د دغو هنرونو د بیا ژوندي کولو له پاره سرامیک، لرګیو، نقاشۍ، د سرو زرو او خطاطۍ برخو ته پاملرنه شوې ده.

د هغه په وینا، هر کال له دغو څلورو ځانګو څخه شاوخوا څلوېښت تنه فارغیږي او د کار زمینه ورته برابریږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانۍ)

....

مراد خانۍ د یوه کور د بیارغونې انځور

د راپورونو له مخې، کابل د مراد خانۍ د بیا رغونې له پاره ۲۵ میلیونه ډالر لګول شوي، خو ښاغلی احمدزی وايي، د بیا رغونې له پاره يې د بودیجې کره شمېره نه ده معلومه.

د هغه په وینا، په لومړي سر کې د کابل په دې تاریخي سیمه کې ۷۰ سلنه اوسېدونکي قزلباش وو، خو اوس يې شاوخوا ۳۰ سلنه اوسېدونکي قزلباش دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانی تاریخي اهمیت:

مراد خانی د کابل ښارهغه ځای دی چې د ۱۲۹۸ هجري لمریز کال د زمري د میاشتې په ۲۸ مه نېټه د افغانستان ځوان او ملتپال پاچا شاه امان الله خان، د مراد خانی په ځلور لارې کې د خلکو د خوښیو په ترڅ کې له انګرېزانو څخه د افغانستان خپلواکي اعلان کړه.

د دې ترڅنګ مراد خانی یوه وخت د ډېرو دولتي ادارو، د خوراکي توکو د زېرمه کولو ګودامونه، سوداګریز مرکزونو، د سرو زرو، مسو، غالی پلورونکو او نورو ګڼو کاروبارونو ځای و.

د مراد خانی د یوه کور د بیارغاونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د مراد خانۍ شهرت یوازې په پېر پورې تړلی نه دی.
فیروزکوه د بیا رغونې او انجینرۍ مسؤول هدایت الله احمدزي په وینا، په افغانستان کې لومړنی نوی ښوونځی شاوخوا ۱۱۲ کاله وړاندې د مراد خانۍ په خښېنو ودانیو کې جوړ شو، له هغه وروسته دا ځای یوه کلتوري ځای شو.
هغه ځای چې د افغانستان د مطبوعاتو پلار محمود طرزي د لومړي ځل له پاره د رسمي جریدو(مجلو) په چاپولو او هم د پیسو په چاپولو کار پیل کړ، له دې سره، سره د فیروز کوه بنسټ چارواکو پرېکړه کړې چې دغه تاریخي ځای د یونسکو په سازمان کې ثبت کړي.
دوی وایي:
اوس مهال د دې تاریخي سیمې د بیا رغاونې او ساتنې په برخه کې کار کوي او هڅه کوي چې د کابل د دې لرغونې سیمې ټولې برخې چې شاوخوا هتۍ هم په کې ګډ (شامل) دي، په اصلي بڼه جوړ او د تاریخي اثارو د ساتنې له پاره هڅې وکړي.

له بیا رغونې وروسته د مرادخانۍ بازار انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فیروز کوه بنسټ:

د فیروز کوه بنسټ په ۲۰۰۶ کال کې د برتانیې د شهزاده چارلس جورج، پخواني افغان ولسمشر حامد کرزي او سکاټلنډي لیکوال او دیپلومات روري سټوارټ په غوښتنه جوړ شو چې د کارموندنې، مهارتونو د روزنې، د تاریخي سیمو د ساتنې په موخه د کارموندنې او مهارتونو د پیاوړتیا په موخه رامنځته شي.

د افغانانو د ملي هویت احساس دا بنسټ د غور ولایت د مرکز "فیروزکوه" په نوم ونومول شو، چې یوه وخت د زاړه افغانستان پلازمېنه وه.

په دې موسسه کې د افغانستان د هنرونو او معمارۍ ملي انستیتیوټ هم جوړ شوی، چې ۲۰۰ نارینه او ښځینه په کې د ترکاڼۍ، خطاطۍ، نقاشۍ، میناتورۍ، ګاڼو جوړولو او د قیمتي ډبرو د پرې کولو په برخه کې روزل کېږي.

دا انستیتیوټ په څلورو څانګو کې د نارینه او ښځینه صنعتکارانو د نوي نسل د روزلو له پاره، داوطلبانو ته په دریو کلونو کې روزنه ورکوي.

په ستر(لوی) سرای کې داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس مهال د دې کورسونو یو شمېر فارغان د فیروز کوه بنسټ په دفتر کې ورکشاپ لري چې خپل تولید شوي توکي بازار ته وړاندې کوي.
ښوونکو د څه باندې ۲،۵ میلیونه ډالرو په ارزښت افغاني صنعتي تولیدات پلورلي دي.

د فیروز کوه بنسټ یوه نړیواله غیر انتفاعي موسسه ده چې مرکزي دفتر یې په کابل کې دی او د افغانستان د معمارۍ او عنعنوي صنایعو د تاریخي ساتنې په برخه کې تمرکز کوي، دې بنسټ په ۲۰۱۳ کال کې د یونسکو له خوا د اسیا (ایشیا) د کلتوري میراثونو د ساتنې جایزه د افغانستان د لوې (سترې) مانۍ یا سرای د بیا رغاونې په خاطر ترلاسه کړه.

د لوې مانۍ داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانی)

....

د ټولو تاريخي ځايونو په څېر، کله چې تاسو د افغانستان ولسمشرۍ ماڼۍ ته نږدې مراد خانۍ ته ننوځئ، تاسو کولی شئ د دروازو او ديوال څخه تاريخي او زوړتوب احساس کړئ.

د دې ځای په فضا کې د خټو ديوالونو، دروازو او د لرګيو بندونو څخه د نم (رطوبت) بوی شتون لري.

د دې تاريخي ځای ودانۍ ټولې له خټو او لرګيو څخه جوړې شوي دي.

د فيروز کوه بنسټ د څېړنو له مخې، د مراد خانۍ معمارۍ د اسلامي ښارونو په شکلونو کې ريښې لري چې له هسپانيا څخه تر هند پورې ليدل کېدی شي. د دې کوڅې، څار برجونو او سراچو لاندې قوي دروازې لري.

د دې ځای لنډې دروازې او پوښل شوي کوڅې د دې ځای د ځانګړي ډول دفاعي سيستم څرګندونه کوي.

په داسې حال کې چې په نورو اسلامي ښارونو کې دروازې داسې دي، چې دوه بار لرونکي اوښان او يو اس (اسپ) سپور په يوه وخت کې له ښکته کېدو پرته، دې ښارونو ته ننوځي، خو د کابل په مراد خانۍ کې دا توپير لري.

يوه له بل سره نږدې کورونه او دټيټو لرګيو چتونه، چې يوازې پياده خلک ترې تېرېدلی شي په پخوانيو وختونو کې په دې ځای د ټينګ (کلک) امنيتي سيستم پلي کيدو په ګوته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لويې مانۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لويې مانۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

....

د لويې مانۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرادخانۍ ـ کابل د زاړه ښار سمبول:

مراد خانۍ د افغانستان د پخوانۍ معمارۍ نښه ده او په ټولیز ډول د کابل ښار د پخواني جوړښت استازیتوب کوي.
په ۲۰۰٦ کې، فیروز کوه بنسټ او افغان حکومت موافقه وکړه چې د کابل د زاړه ښار سمبول بیا ورغوي.
د فیروزکوه بنسټ د انجینرۍ څانګې مشر او د دغه بنسټ د مراد خانۍ دفتر مشر هدایت الله احمدزي په وینا، د مراد خانۍ سیمه په ۱۳۷۱ کال کې د کمونیستي حکومت تر نسکورېدو وروسته د کورنیو جګړو لومړۍ کرښه وه، چې له امله یې ویجاړه شوه، دا تاریخي ځای د کثافاتو په ګدام بدل شو.
هغه وایي، د هغه وخت د حکومتونو پرېکړه چې د مراد خانۍ د ورانولو او په دې سیمه کې عصري ودانیو د جوړولو پرېکړه هم د دې لامل شوه چې مراد خانۍ په بشپړه توګه هېره شي، حتی د هغه یو شمېر تاریخي او بې ساري لرګي هم غلا شوي دي.
د کابل په ساړه ژمي کې د لرګیو دغه قیمتي اثار د کابل ښاریانو د کورنو د تودولو له پاره د سوند موادو په توګه بدل شول.
د جګړو وروسته، دا ځای تر ۲۰۰٦ پورې پرېښودل شو او اوسیدونکي یې کډوال شول.
د ښاغلي احمدزي په خبره، کوڅې له کثافاتو ډکې شوې او د اوبو، برېښنا او فاضله اوبو سیستمونه په بشپړه توګه ویجاړ شوي ول.
په دې ځای کې د اوسېدو له پاره اسانتیاوې نه وې.
ښاغلی احمدزی وایي:
د مرادخانۍ د بیا رغونې ټیم له دغه ځای څخه ۳۳ زره متره مکعبه کثافات ایستلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانۍ کوڅې:

د مراد خانۍ کوڅې بیلابیل پلنوالی لري او په مستقیمه لاره کې نه دي، دا کوڅې تاوې راتاوې (منحني) دي چې ځایي خلک ورته "ډیو ډیوک" وايي.

د لارو(کوڅو) پلنوالی له ۱٤۰ سانتي مترو څخه پیل کیږي، ځینې یې ۱۹۰ سانتي متره او بیا ځینې نور یې ۲۱۰ سانتي متره دي.

د یوې کوچنۍ کوڅې پیل تنګ وي او بیا پراخیږي، یا برعکس، چې په پیل کې پراخه وي او بیا تنګ وي، مګر دا د بېګانه (اجنبي) یرغل څخه سیمې د ساتنې او کنټرول له پاره جوړې شوې دي.

همدارنګه د دې کار له پاره د کوڅو په پیل یا د کورنو په پورته پوړونو کې د خورا مهم امنیتي ټکي یا د مالک اړتیا وه سره کوټې جوړې کړي، چې ځینې وختونه د سیمې خلک داسې کوټو ته سراچه (بالا خانه یا میلمستون) هم وايي، او دا ټول ډیزاین د دفاعي موخو له پاره جوړ شوي دي.

د هرې سراچې لوړوالی توپیر لري، مګر ځینې یې له موجوده ځمکې (فرش) څخه د ودانۍ تر پایه (د سراچې تر پوښښ لاندې) یا د کور تر پورتنۍ برخې پورې له ۱۷۰ سانتي مترو څخه تر ۲۱۰ سانتي مترو پورې لوړوالی لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سراچې یا بالا خانې د لاندې برخې انځور

دا ودانۍ د کوڅې په دیوالونو جوړې شوي دي، چې یوه برخه یې د کور خاوند له دیوال څخه پورته او بله یې د ګاونډ دیوال څخه پورته دی، په داسې ډول چې اصلي وزن (بار، لوډ) یې د کوڅې په څنګ کې جوړ شوي دیوالونو باندې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سراچې د لاندنۍ برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځینو کورونو د ننوتلو دروازي د سراچې لاندې دي، دا د سراچې دهلیزونه ښایسته دیوالونه لري، په ځنډو (طاقونو) سره سینګار شوي چې په دیوالونو کې لیدل کېږي.

د سراچې لاندې، د سینګار شوي دیوال انځور

د دې تاقچو(طاقچو، تاخچو) لوړوالی ۱۲۵ سانتي متره دی، پلنوالی یې ۸۵ سانتي متره او د کمان (ارچ) ژوروالی ۲۰ سانتي متره دی.

دیوالونه، د دبرو تهدابونه لري او په دوې برخو ویشل شوي:

۱. غرقه (د ځمکې لاندې سنګ کاری)
۲. کرسي (د ځمکې د پاسه سنګ کاری)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غرقي ژوروالی اکثراً ۸۰ سانتي متره، مګر د کرسي لوړوالی ۱۵۰ سانتي متره دی.
د سراچې په یوه اړخ کې د بیمونو وزن د ګاونډیو په دیوال نه بلکه د ډبرې کارۍ (سنګ کاری) څخه پورته د نوي جوړ شوي دیوال باندې حساب(محاسبه) شوي، ترڅو ډبرې کاري په سر کې چارتراش یا څلور اړخه لرګي کېښودل شوي دي چې د بیم په نوم یادیږي، بیا د بیم لاندې په ښي خوا کې د لرګیو ستنې په عمودي توګه تنظیم شوي، وروسته د بیم پورتنۍ برخه د ستنو په سر کې کېښودل شوې ده او د چت د پوښلو کارونه په زیرکۍ (احتیاط) سره ترسره شوي دي.

د پوښښ دستک (ګول) لرګي د ګاونډي شاوخوا دیوال ته هیڅ ډول زیان یا وزن نه دی اضافه کړی، دا په دریو مواردو کې ترسره شوی دي:

۱. که چېرې د ګاونډي دیوال د حساب شوي وزن د اخیستلو توان نه درلود.

۲. که چېرې ګاونډي نه غوښتل چې شاوخوا دیوال یې ګډ (شریکه) وي.

۳. که چېرې ګاونډي نه غوښتل چې د هغه ګاونډی، داسې سراچه جوړه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاونډ د غاړې دیوال د بیمونو او لرګیو کالمونو انځور

د بیم سر او د لرګیو کالمونو سره د ګاونډی اړخ دیوال انځور (پوښښ برخه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا سیمه یوه کوچنی ښار بلل کېدی شي، ځکه چې دا سیمه شپږ کوڅې لري، چې په لاندې ډول دي:

د افشارو کوڅه:

دا د مرادخانۍ یوه له مشهورو لارو (کوڅو) څخه ده چېرې چې اصلي خلک او د نادر افشار د لښکر څخه ژوندي پاتې شوي ول دلته یې ژوند کوه.

د افشارو کوڅه (لار)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځه تنو کوڅه:

د یادې شوې کوڅې نوم د حضرت محمد (ص)، حضرت علي (رض)، حضرت فاطمه الزهرا، حضرت امام حسن او حضرت امام حسین (رض) له نومونو څخه اخستل شوې ده، چې د پنځه تنو کوڅې په نوم یادیږي.

په دې کوڅه کې یوه مشهوره زیارت هم شته چې دا زیارت هم د پنځه تنه (پنج تن) نومیږي او هره ورځ لسګونه کسان ورته ورځي.

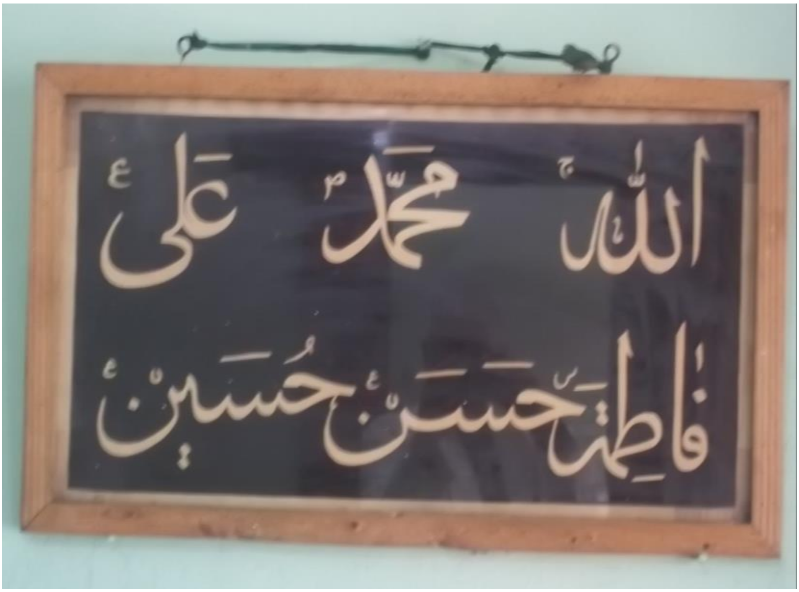

د پنځه تنو (پنج تن) زیارت لوحه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځه تنو (پنج تن) زیارت د لوی دروازې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه تنو (پنج تن) زیارت د کړکۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه تنو (پنج تن) زیارت د ننه (داخلي) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زیارت کوڅه:

په دې کوڅه کې یوه ډېر مشهور او تاریخي زیارت شتون لري، چې د حضرت ابوالفضل عباس زیارت په نوم یادېږي او هره ورځ لسګونه کسان ورته د لمانځه او زیارت له پاره ورځي، ځکه دا کوڅه په همدې نوم مشهوره ده.

حضرت ابوالفضل عباس زیارت د کوڅې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میداني کوڅه:

یوه ډیره په زړه پورې کوڅه چې د ډیر زاړه جومات له پیل سره پیل کیږي، په پیل کې يې يوه ښکلی او تاريخي بالاخانه (سراچه) هم شتون لري.

د میداني د کوڅې انځور

د میداني د کوڅې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ممیزو خرڅولو کوڅه:

د مراد خاني یوه له مشهورو کوڅو څخه ګڼل کېږي چې ممیز په کې پلورل کېدل، لومړی دلته د کابل له بېلابېلو ولسوالیو څخه ممیز راوړل کېدل او بیا د کابل ښار ټولو سیمو او د افغانستان نورو ولایتونو ته لیږدول کېدل.

د ممیزو د کوڅې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د املې (عملې) کوڅه:

په دې کوڅه کې هغه خلک چې له پاچاهانو او وروسته ولسمشرانو پورې تړلي وو، لکه نامتو لیکوالان، مشاورین، د معمارۍ، هنر، ساختماني علومو، ټیکنالوژۍ خلک اوسېدل او د اړتیا په وخت کې به په اسانۍ او مستقیمه توګه له هغوی سره اړیکه نیول کېدله.

عملې د کوڅې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانۍ بازارونه:
مراد خانۍ درې مشهوره بازارونه درلودل چې په لاندې نومونو يادېدل.

۱- د زيارت د کوڅې بازار - (مرادخانۍ بازار او د کرېړ(قير) سړک په اوړدو کې)

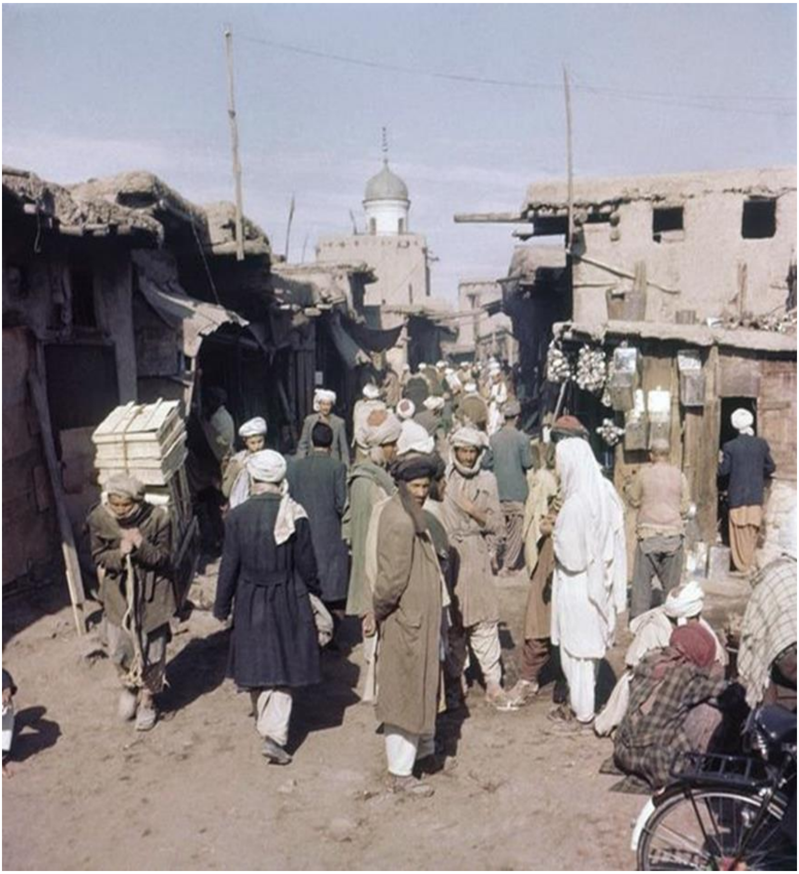

زيارت د کوڅې بازار زوړ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

زيارت د کوڅې بازار نوی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

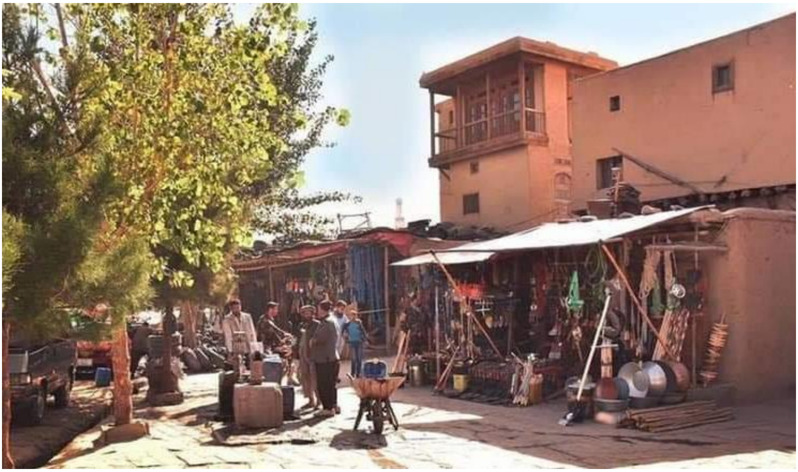

زیارت د کوڅې بازار کوم چې د کابل سیند او کرېړ سړک پر غاړه پروت دی، نوی انځور

زیارت بازار د یوې څنډې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیارت بازار د یوې څنډې انځور

زیارت بازار د یوې څنډې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د نادر پښتون سړک بازار:

دا بازار پخوا په مراد خانۍ پورې اړه درلوده او د مراد خانۍ په ساحه کې هیڅ ډول کانکرېټي ودانۍ نه وې، د وخت په تېرېدو او د پخوانیو حکومتونو د بې غورۍ له امله ورو،ورو پورتنۍ بازار په کانکرېټي ودانیو بدلې شوې او یوه برخه یې د دولتي ادارو له پاره وکارول شوه، او په یوې ځنډه کې یې د آریانا په نامه سینما هم جوړه شوه.
دا مهال د پښتونستان چوک (د اوبو له فوارې) څخه تر خښتي پله (پول، پل) پورې سړک، دواړه خواوو ودانۍ له ساده بڼې نه په کانکرېټي ودانیو بدلې شوي دي.

د نادر پښتون بازار زوړ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نادر پښتون بازار زوړ انځور

د نادر پښتون بازار نوی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

نادر پښتون بازار نوی انځور (د بازار د ننه یعني خیر خواه مارکیټ د اور لګیدو وخت ۲۰۱۸)

د نادر پښتون بازار نوی انځور (د اوبو فوارې خوا ته)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د کوڅې بازار (خیابان بازار)

دا بازار له پل باغ عمومي څخه پیلېده او د خښتو له پله (پل خشتی) سره نښلول کېده، خو د تېرو حکومتونو د بې غورۍ او د دغې سیمې ودانۍ ، د دولتی ادارو او کانکرېټي ودانیو په بدلولو سره دا بازار د مرداخانۍ سیمې نه و ویستل شو او اوس مهال د فروشگاه د بازار په نامه یادېږي.

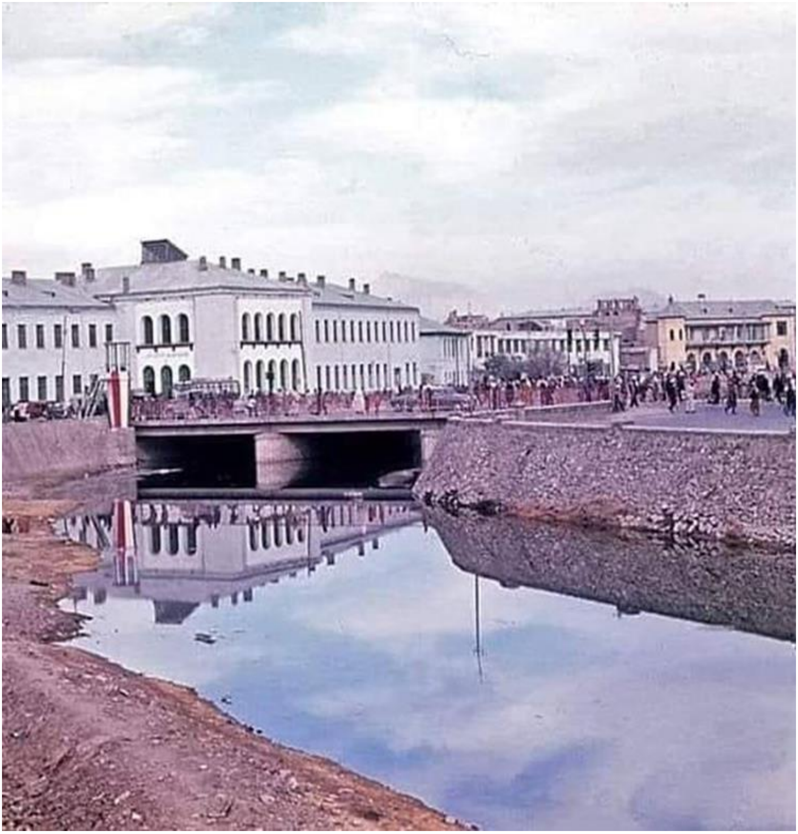

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

د خښتو د پول (پله) یوه زوړ انځور چې د کابل سیند په سر جوړ شویو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوڅې بازار (فروشگاه) نوی انځور

د کوڅې بازار (فروشگاه) نوی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوڅې بازار (فروشگاه) نوی انځور

د یوه پیسګي پله پخوانی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوه پیسګي پله اوسنی انځور

په مراد خانی او زیارت کوڅه کې زاړه دوکانونه (هټۍ) په لاندې ډول دي:

- د آهنګری هټۍ، د لاستي جوړونې (د بېلچې لاستي، بېل، کلنده، څټک، او نور د کیندنې او کرنې وسایلو لاستي)

آهنګری د هټۍ داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

آهنګری د هټۍ داخلي انځور

آهنګری د هټۍ بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

آهنګرۍ د هټۍ بهرنۍ انځور

د لاستو جوړوني هټۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هټیو بهرنۍ انځور

د ربړي وسایلو پلورنځي چې د زړو او کارول شویو ټایرونو څخه جوړ شوي، لکه د اوبو د څاه ډولۍ (ډولچې)، د ساختماني موادو د لیږد له پاره ډولچې (سطلونه)، ربړي رسۍ، ربړي لوی جوالونه، د څارویو د ابو څښلو تشتونه او داسې نور.

ربړي وسایلو د هټۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربړي وسایلو د هټۍ انځور

د ربړي وسایلو د هټۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځارويو د اوبو څښلو تشت چمتو کولو د پروسې انځور

ځارويو د اوبو څښلو تشت چمتو کولو د پروسې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځارویو د څښاک تشت د پلور انځور

ځارویو د اوبو څښلو تشت چمتو کولو د پروسې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځارویو د څښناک تشت د پلور انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي رسیو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي ميز انځور

د ربړي واشلو جوړوني انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي واشلو جوړوني انځور

د ربړي واشلو جوړوني انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي واشلو جوړوني انځور

د ربړي څوکيو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي ميزونو انځور

د ربړي وسايلو د هټيو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي او پلاستیکي پلورنځیو بهرنی انځور

- د سرو زرو هټۍ

د زیوراتو د پلورنځي داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د ګوتو هټۍ

د یوه ګوتي پلورنځي داخلي انځور

د یوه ګوتي پلورنځي بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د حکاکۍ او کېندنې کارځای

د کېندنې کارځای څخه یوه داخلي انځور

د کېندنې کارځای څخه یوه داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کيندنې کارځای څخه يوه داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیندنې کارځای څخه یوه داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیندنې کارځای څخه یوه داخلي انځور

ـ خوراکي توکي

د پرچون پلورنځیو څخه یو بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ دسمال خرڅلو پلورنځی

د یوه دسمال پلورنځي بهرنی انځور

ـ د کاله لوښو (کور وسایلو) پلورنځي

د کاله لوښو پلورنځی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وسایلو پلورنځیو ځخه یوه بهرنی انځور

ـ کور د اړتیا وړو وسایلو (خورده) هټۍ

کور د اړتیاوړو وسایلو (خورده) هټۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

کور د اړتیاوړو وسایلو (خورده) هټۍ بهرنی انځور

- د رنګونو پلورنځی

د رنګونو پلورنځي څخه یوه بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ ساختماني مواد

د ساختماني موادو د پلورنځي څخه یوه بهرنۍ انځور

د ساختماني موادو د پلورنځي څخه یوه بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ انځور اخستنه او فوټوکاپي

د انځور اخستنې او فوټوکاپۍ هټۍ څخه یوه بهرنی انځور

د انځور اخستنې او فوټوکاپۍ هټۍ څخه یوه بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د پلیو د نینې کولو هټۍ

د نینو پلورنځي څخه یوه داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د پلاستیکي کڅوړو پلورنې هټۍ

د پلاستیکي کڅوړو پلورنې هټۍ یوه بهرنۍ انځور

ـ قصابۍ

د قصابۍ بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ اتاري (عطاري) او يوناني طب

د اتاري (عطاری) او یونانی درملو پلورنځي بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د لرغونو توکو پلورنځي

د لرغونو توکو پلورنځي زوړ بهرنۍ انځور

ـ خوراکي توکي

د خوراکي توکو پخوانۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوراکي توکو اوسنی انځور

- د ګاڼو پلورل او ترمیم

د زیوراتو پلورنځیو او ترمیم بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خاني اسانتياوې:

مراد خانۍ ښاري اسانتياوې لري لکه:

- د ابو فضل العباس زيارت

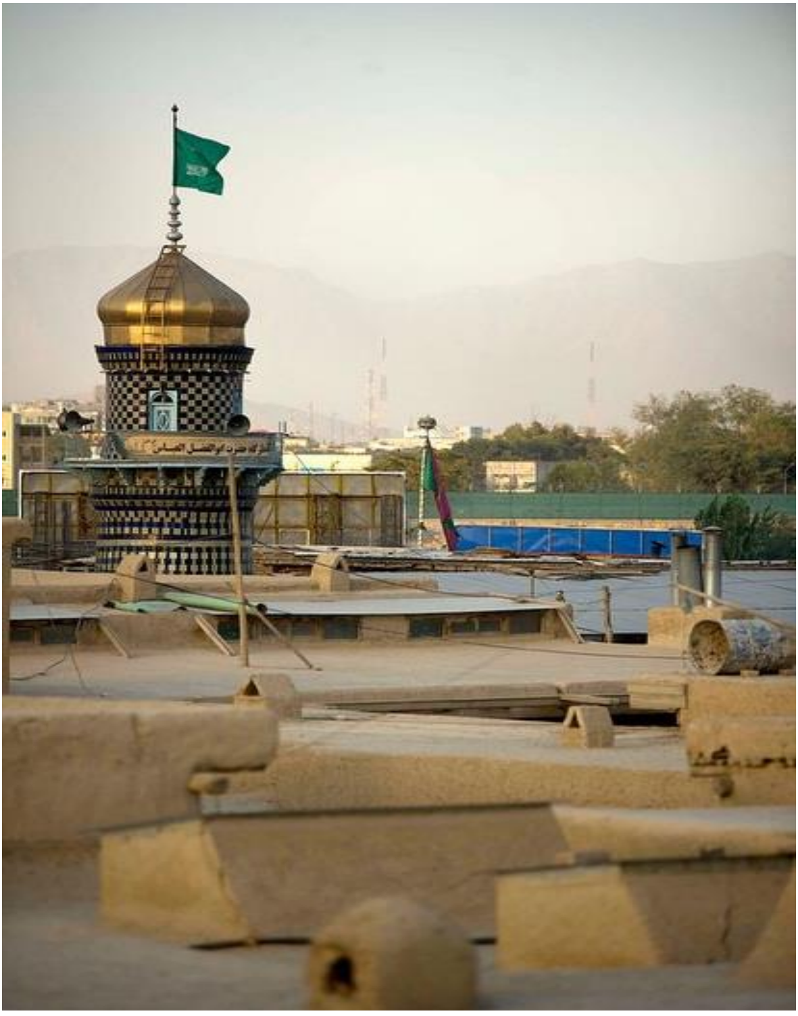

د ابو فضل العباس زيارت بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- نانوایی (بیکری)

دنانوايي بهرنی انځور

- د مراد خانی منځنی ښوونځی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونځي د کوڅې بهرنی انځور

د ښوونځي د انګړ بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونځي ټولګي داخلي انځور

د ښوونځي ټولګي داخلي انځور

د ښوونځي د انګړ داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د فیروز کوه روغتیایي کلینیک

د فیروز کوه روغتیایي کلینیک بهرنی انځور

د فیروز کوه روغتیایی کلینیک داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- درملتونونه

د درملتون بهرنی انځور

- د کوچني توليدي وسايلو ځای

د کوچني توليدي وسايلو ځای داخلی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نقاشۍ ټولګي داخلي انځور

د زرګرۍ ټولګي داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د بوټانو ترمیم

د بوټ ګنډلو د یوه موچي انځور

- د مراد خانۍ نارینه زوړ حمام

د مراد خانی نارینه زاړه حمام انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانی نارينه زاړه حمام انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانی نارینه زاړه حمام داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

....

د مراد خانی نارینه زاړه حمام داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانی نارینه زاړه حمام د چت انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانی نارینه زاړه حمام د جامو بدلولو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانۍ نارینه زاړه حمام د دروازې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوماتونه:

- د بي بي زينب جامع جومات

د بي بي زينب جومات بهرنی انځور

د بي بي زينب جومات بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بي بي زينب جومات بهرنی انځور (د عاشورا په ورځ)

د بي بي زينب جومات بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د میداني جامع جومات

د میداني جامع جومات د دروازې بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میداني جامع جومات بهرنۍ انځور

د میداني جامع جومات داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میداني جامع جومات د کړکی یوې برخې انځور

- د ابوالفضل العباس جومات

د ابوالفضل العباس لوی زیارت جومات بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ابوالفضل العباس زيارت جومات د منار بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دوې چايخانې

د چايخانې بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چايخانې بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زوړ کابل رستورانټ

د کابل زاړه رستورانټ بهرنی انځور

د کابل زاړه رستورانټ بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل زاړه رستورانټ (د بیا رغونې) بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

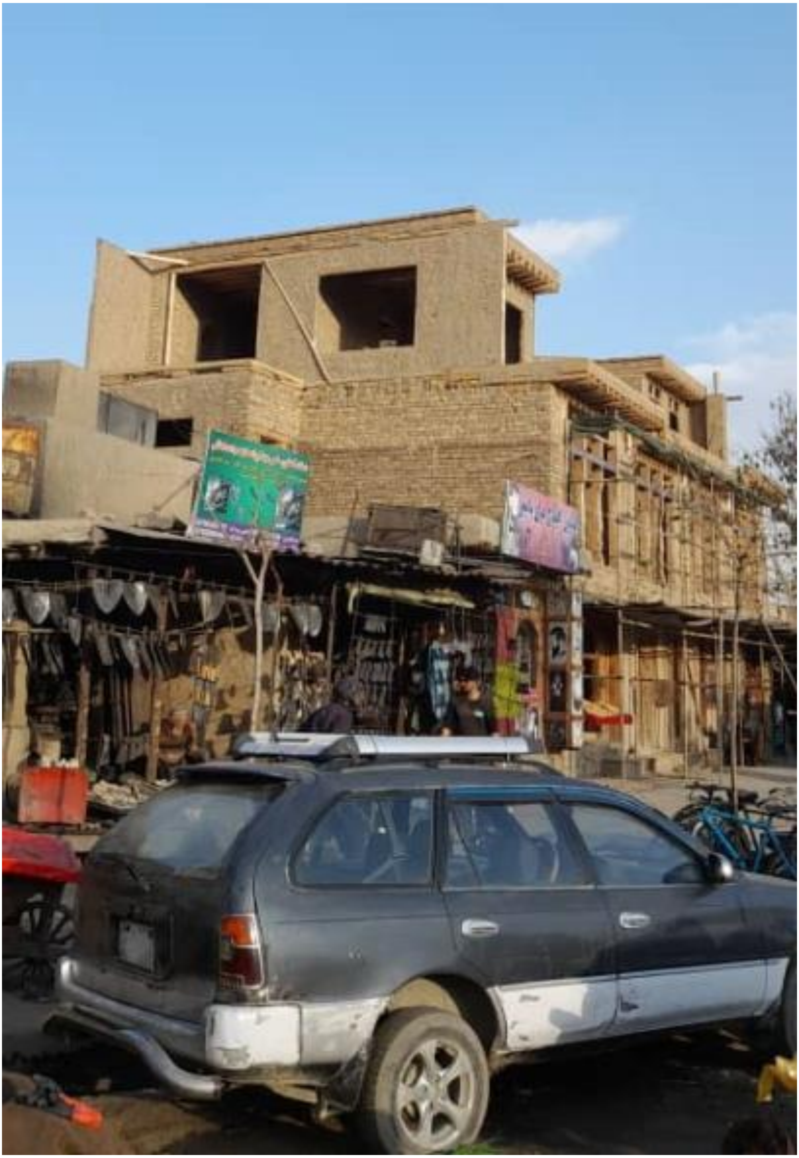

د کابل زاړه رستورانټ (د بیا رغونې) بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

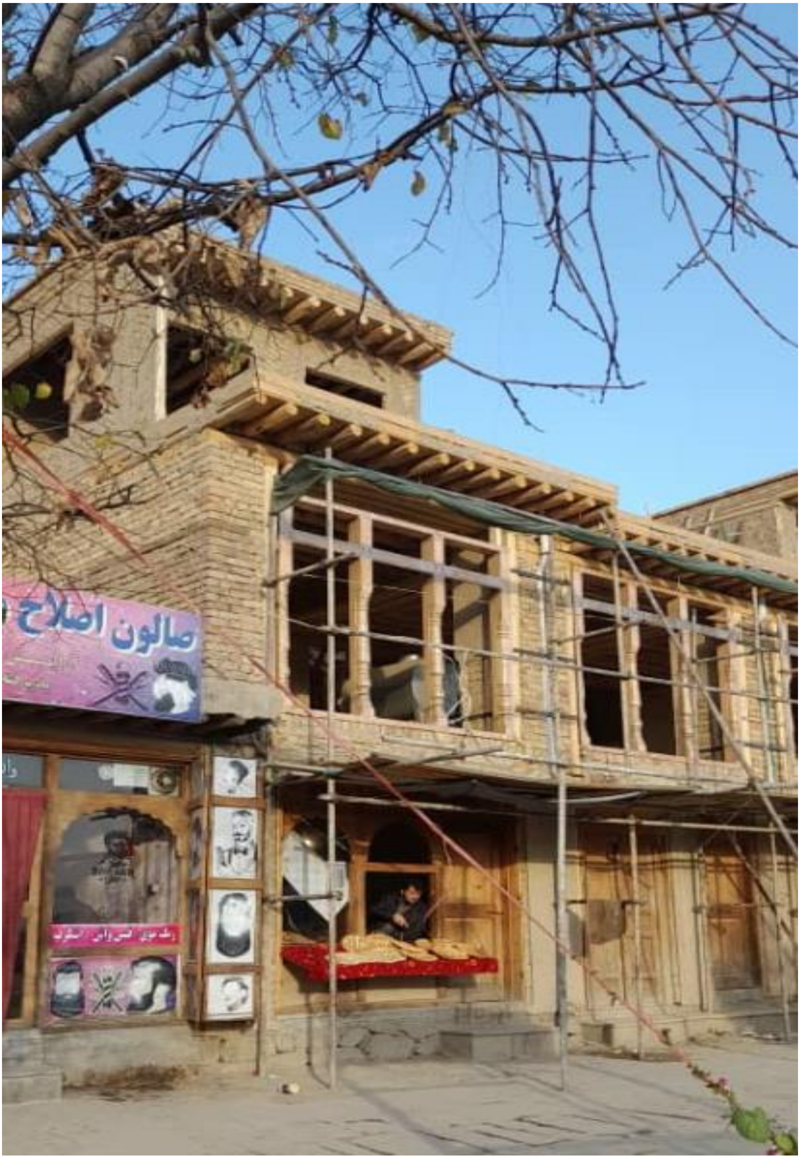

د کابل زاړه رستورانټ (د بیا رغونې) بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل زاړه رستورانټ (د بیا رغونې) بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

....

- د ککرو رستورانټ (کله پزي)

د نجیب کله پزۍ بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حمید کله پزۍ بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- سلماني (دلاک، بربر)

د سلماني بهرنی انځور

- سقاوې

د سقاوې بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- نانوايي (بيکري)

د بیکرۍ بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ویلډینګ کاري

د ویلډینګ کارۍ داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ناستې ځايونه (څپرې، چتې)

د ناستې ځای (چتې) انځور (بيا جوړ شوی)

د ناستې ځای (چتې) انځور (بيا جوړ شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ناستې ځای (چتې) انځور (بیا جوړ شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مراد خانۍ کې تکیه خانې:

په مراد خانې کې نهه تکیه خانې شتون لري، چې په لاندې نومونو یادیږي:
حاجي محسن، علي جان، کوچه املا، یعقوب، شاه قل، محمود، سید اکبر، محب، نبي جان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حاجي حسن شاقل د تکیه خانې بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مراد خانۍ کې ښوونځي:

د عامه ښوونځیو سربېره، خصوصي مسلکي ښوونځي هم شتون لري لکه:

- د سرو زرو ښوونځی

په دې ښوونځي کې زده کوونکي د پلان او شکل په نظر کې نیولو سره د زیورونو د تولید او ترمیم په برخه کې روزل کیږي، ترڅو دوی د معیارونو سره آشنا شي، د بازار تقاضا پیدا کړي او په راتلونکي کې د کیفیت لرونکي تولید شوي مواد بازار ته وړاندې کړي.

د سرو زرو ټولګي داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سرو زرو ټولګي داخلي انځور

- د خطاطۍ اومیناتورۍ ښوونځی

دا د ننني ټولنې یوه له مهمو ښوونځیو څخه دی، چېرې چې زده کونکي کولی شي د خطاطۍ هنر، نقاشي او میناتوري زده، د رنګونو ترکیب او له ځایی توکو څخه یې چمتو کړي.

د خطاطۍ او میناتورۍ ټولګي داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خطاطۍ او میناتورۍ ټولګي داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

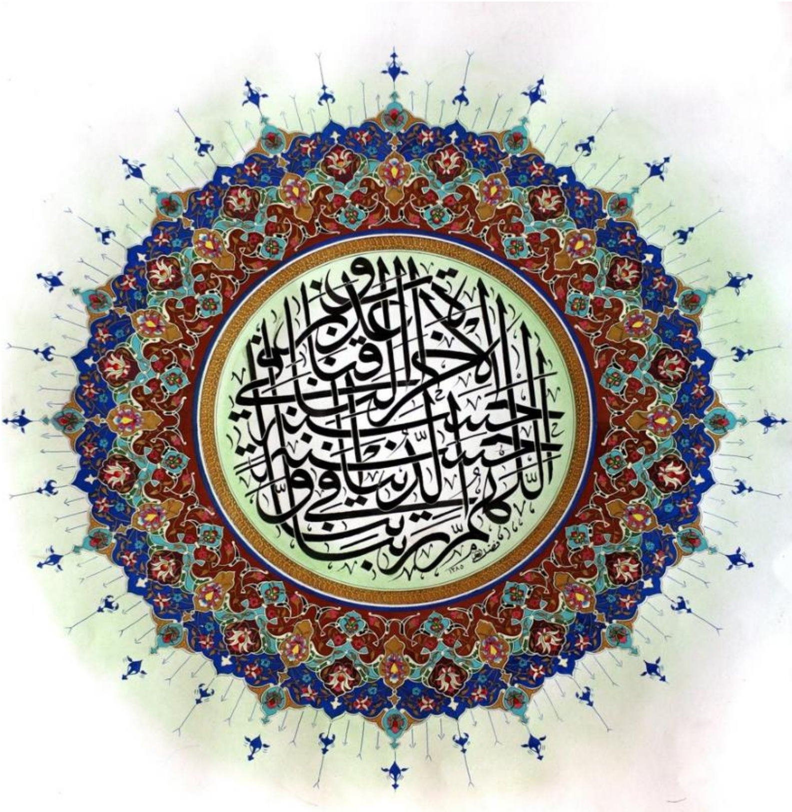

د خطاطۍ او میناتورۍ انځور

د خطاطۍ او میناتورۍ د موادو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ختینو لوښو جوړولو(کلالۍ) ښوونځی

په دې ښوونځي کې زده کوونکي د موادو د تولید له نویو میتودونو، د لوښو د چمتو کولو له اړتیا سره اشنا کیږي او په راتلونکي کې کولای شي خپل د تولید پلورنځي ولري.

کلالۍ د ټولګي انځور

کلالۍ د ټولګي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کلالی انځور

د کلالی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مراد خانۍ سيمه کې د خياطۍ يوه ښوونځی هم شته چې بريالي او تکړه زده کوونکي يې په افغاني ټولنه کې ونډه لري.

د مراد خانۍ سيمه په يوه کوچني ښارګوټي بدله شوې، دغه ښارګوټی د اوبو رسولو مرکزي سيستم لري، چې تر اوسه نه دی فعال شوی، يعنې اوبه په کې نه ځي.

مراد خانۍ يوه ساده کاناليزاسيون سيستم لري چې تقريباً د کوڅو په منځ کې تېرېږي، دا سيستم چې په ناليو(کوچني بيالو) کې بهيږي، ټول پوښل شوی دی، داسې ښکارې چې په پايله کې د کابل سيند سره نښلول شوی دی.

کاناليزاسيون د سر پوش انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فیرو کوه په نوم یوه موسسه د مرادخانۍ په بیا رغونې کې بنسټیز رول لوبوي چې تل یې هڅه کړې مراد خانۍ د کانکریټو له یرغل څخه وژغوري، خو له دې سره هم مهاله یې په شمال ختیځه برخه کې یوه درې پوړیزه نوی جومات هم جوړ شوی چې د محمود خان پله څخه مراد خانۍ لید مخه نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استوګنې (هستوګنۍ) کورونه:

په مراد خانۍ کې د استوګنې ډېرى ودانۍ له هټيو نه پرته دوې پوړيزې تلپوړي دي، چې په هغه وخت کې د اضافي موادو او وسايلو د ساتنې په توګه کارول کېدې، هغه توکي چې په اوړي کې نه کارول کېدل او يا هم د ژمي له پاره د سون (سوند) توکو د ذخيره کولو په توګه کارول کيده.

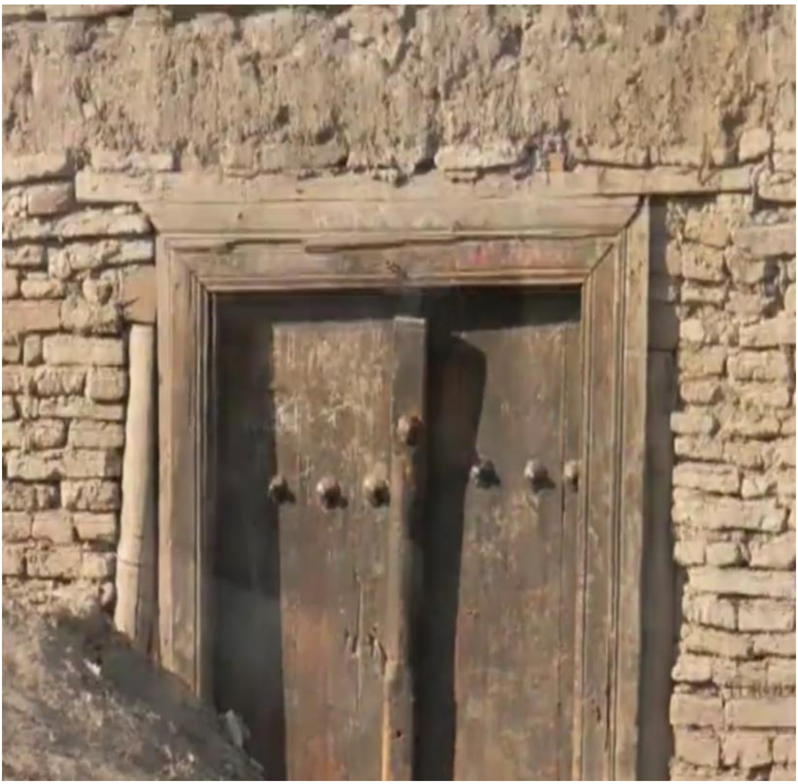

يوه کور د لويې دروازې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

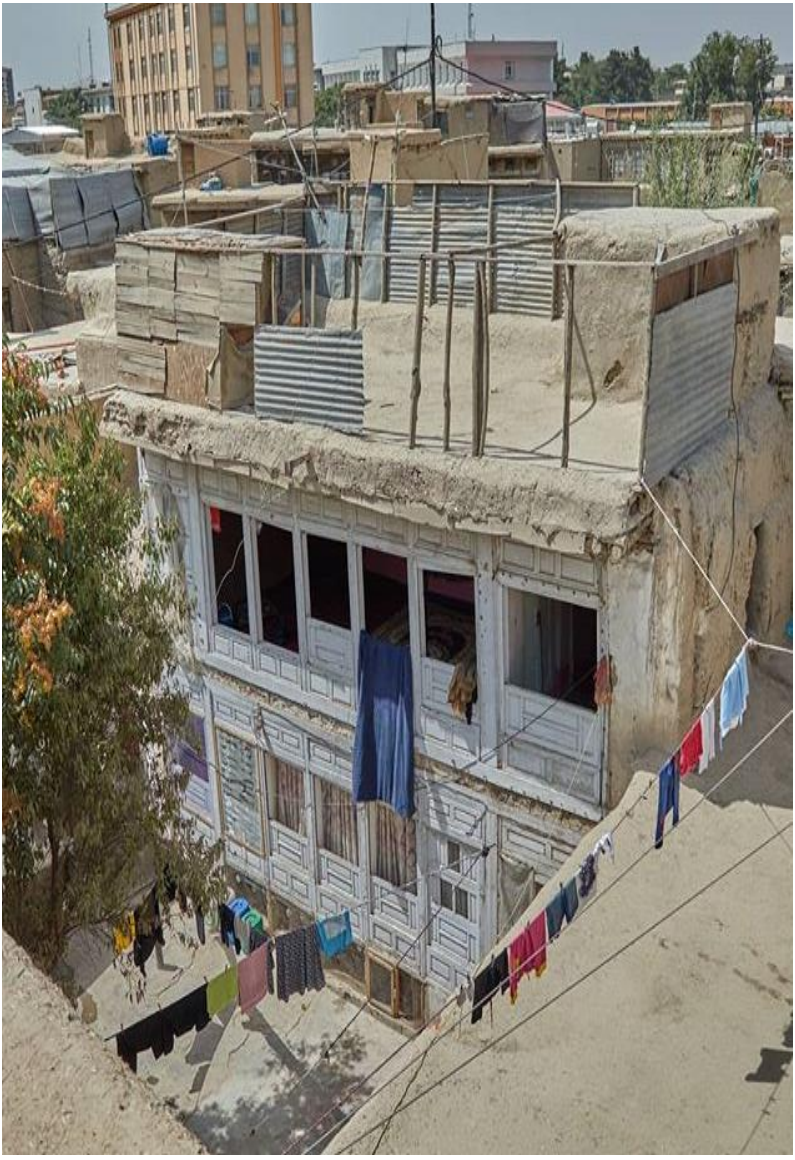

د یوه کور انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هستوګنې د کورونو د یوې ارسۍ انځور

د یوه پخواني کور انځور (د طاوس کور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا حویلی یوه دالان (ویستیبل)، یوه زینه، د اوسیدو خونه (سالون)، د خوب خونې او یوه حمام (د ځان منځلو ځای) لري.

د کور تنور خونه او تشناب د حویلی څنګ کې په پام کې نیول شوي دي چې کوڅو ته د ککړو اوبو وتلو لارې لري.

ډیری ودانۍ پخلنځای نه لري او د کال په دریو فصلونو کې په همدې دالان (دهلیز) کې پخلی کوي، مګر ژمي په سړو ورځو کې د کور بخاریو او چریو پر سر پخلي کوي.

ډېری د خوب خونې او حمامونه د اوسېدو خونو سره لار لري، همدا راز د اوسېدو خونې تر ټولو خونو لویې دي.

کوټې د رڼا، لمر وړانګو او د هوا د تبادلې په موخه دواړو خواوو ته کړکۍ لري.

هغه کړکۍ چې د غولي (حوېلۍ) خوا موقعیت لري لوی او کلاسیک سټایل لري، مګر هغه کړکۍ چې د کوڅې خوا ته ایښودل شوی دي، خورا کوشنۍ او ساده دي.

په کوڅوکې د کړکیوله شکل څخه داسې ښکاري چې دا کړکۍ یوازې د هوا تبادلې له پاره په پام کې نیول شوي دي.

هغه لویې کړکۍ چې د غولي خوا ته ایښودل شوي دي د اورسۍ په نوم یادېږي.

د دې ارسیو پلنوالی اکثرآ ۱۲۰/۱۱۰ سانتي متره دي، او د پرانیستې برخه، چې د پلې په نوم یادېږي او پورتنۍ خوا ته لېږدول کیږي، له ۹۷ څخه تر ۱۰۰ سانتي مترو پورې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هره ارسۍ له دريو څخه تر څلورو پورې پلې او د ٤٠ سانتي مترو لوړ بنسټ (بيس، اساس او يا زيرانه) لري.

دا بنسټونه د لاندې اهدافو له پاره په پام کې نيول شوي دي:

١. چې تکيه وکړي،

٢. د غولي په لور وګوري

٣. د ماشومانو د لوېدو، مخه ونيسي.

په ځينو ودانيو کې، له بنسټ څخه پورته، د بيلګې په توګه، د هرې ١٥ سانتي مترو وروسته، د يوه لرکي (چفتي) په دواړو خواوو کې بهرخوا نه تړل (کلک) شوي دي، ترڅو د ماشومانو د لوېدو مخه ونيسي.

ځکه چې د دريو او څلورو پلو د پورته کولو په صورت کې د بنسټ تختې لوړوالی خوندي نه دی او د احتياط له پاره هماغه لرګي يا چفتي په پام کې نيول شوي دي.

د پلو اوږدوالی٩٧ سانتي متره او لوړوالی يې ٤٥ سانتي متره دي، د پلو پلنوالی (ضخامت) له ٣ څخه تر ٥ سانتي مترو پورې دي، ترڅو د کورنۍ غړي د پورته کولو او ښکته کولو وړتيا ولري.

دا پلې د اړتيا په وخت کې، په پورتنۍ برخه کې يوه اړخ ته اړول کېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلو پورتنۍ او لاندنۍ برخې سره توپیر لري، څکه چې په پای او منځ کې د ګردي لرګي په ډول دي، دا لرګي د جوک په نوم یادېږي.

پلو د پورتنۍ برخې په مینځ کې غوچونې شتون لري ترڅو دویمه پله په آرامۍ سره د لومړۍ پلې په سر کې کېښودل شي کوم چې د هوا او روښنایۍ لېږد مخه نیسي.

په ډیری کورونو کې، شیشې هم د پلو په پورتنۍ یا پای کې لیدل کېدی شي، کوم چې کوټې ته د رڼا لیږد په ګوته کوي.

د ټولو ارسۍ لوړوالی ۱۹۰ سانتي متره دي او د سینګار سره د کمان په څیر ښکاري.

مګر د بازو (اړخ) لوړوالی په دواړو خواوو یا د کمان پیل ته د ارسۍ اصلي شکل ۱۱۷ سانتي متره دي.

د هرې ارسۍ، بهرنۍ او داخلي بڼه یوه څه توپیر لري.

د ودانۍ په هر اړخ کې د کمان یا آرچ په څیر، ډیر لوړ کیفیت او ښکلي نقاشي لري.

د ارسۍ لاندینۍ برخه یوازې چوکاټ لري او سینګار شوي داخلي او بهرني دوې ښکلې تختې لري، دا تختې ساده او کوم سوري هوا د تبادلې (جریان) له پاره، نه لري.

ارسیو د پورتنۍ برخې پرته، د ارسۍ بنسټ اندازه، د بیلګې په توګه ٤٠ سانتي متره، د هوا او رڼا تبادلې له پاره د سوري لرونکي تختې سره لیدل کېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارسۍ انځور

د ارسۍ پورتنۍ برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارسی لاندنی برخې انځور

طاوس کور د ارسۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

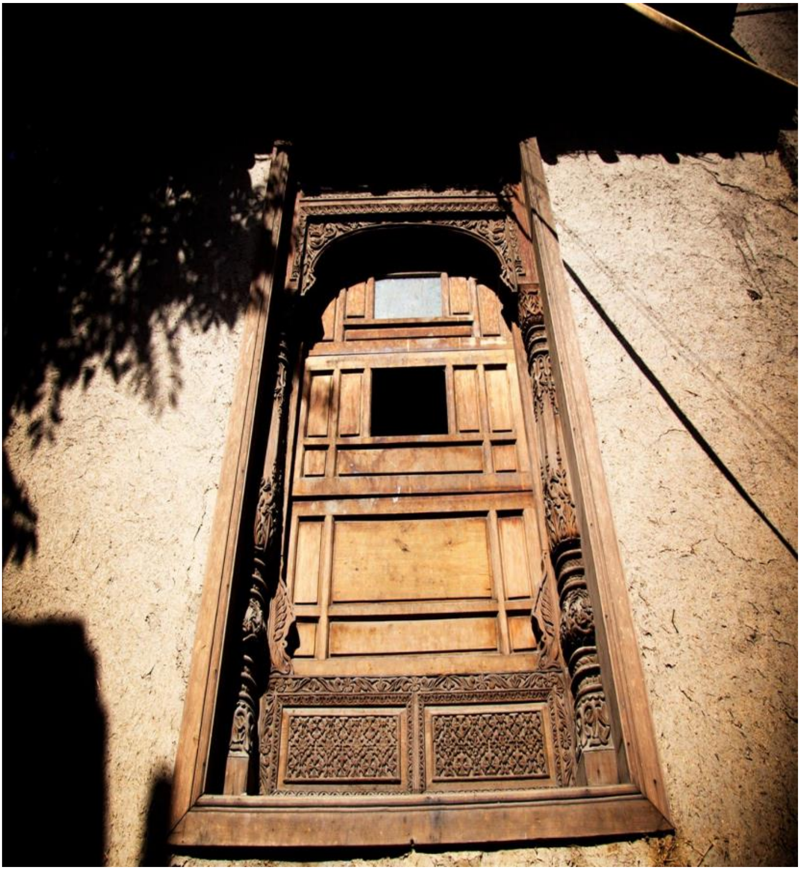

یوه کور د ارسۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د ارسی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د ارسی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارسۍ د بهرنۍ څنډې په دواړو خواوو کې، په یوه ډېر پخوانی کور کې، د طاوس شکل لیدل کیږي، نو په همدې توګه دا کور، د طاوس کور په نامه یادیږي.

طاوس د کور ارسۍ پخوانی انځور

طاوس د کور ارسۍ نوی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تلپوړ کې چې د لرګيو نه پوښل شوی دی د کړکې پر ځاي سوری، سوری ښکلې او کيندل شوې تختې لري.

دا تختې د کابلی جالئ په نوم يادېږي، چې د تلپوړ (تهکوئ) کې هوا د تبادلې او د روښنايي په موخه کارول شوي دي.

دا تختې د ځمکې (فرش) څخه د تلپوړ (تهکوئ) پوښ پورې ټول لوړوالی ٦٠ سانتي متره دی.

د تلپوړ لوړوالی د ځمکې (فرش) څخه تر چته پورې په ډېری کورونو کې ١٩٠ سانتي متره دی.

طاوس د کور د تلپوړ جالئ د يوې برخې (انځور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارسیو ساختماني برخې اکثراً د لوړ کیفیت اصلي ارچه لرګي دي او ځینې یې کور مالک د ځانګړي فرمایښت (فرمایش) سره سم د چارماغو (چهارمغز) لرګیو څخه جوړ شوي دي.

دا ارسۍ هېواد د تکړه ترکاڼو او تجربه لرونکو کارګرانو له خوا په خورا زړه پورې او ښکلي سینګار سره جوړې شوې دي.

یوه ډیر مهم ټکی دا دی چې د داسې لرګیو په جوړولو کې د ساختماني میوګیو(مېخ) کارول په هیڅ ډول نه لیدل کیږي.

په دالان (دهلېز) کې د حویلی زینو یا دالان ته د ننوتلو څو ګامه مخکې، پوښښ په پام کې نیول شوی دی.

د زینې پلنوالی معمولاً له ۱۲۰ څخه تر ۱۳۰ سانتي مترو پورې دي او د پټې لوړوالی معمولاً له ۲۵ څخه تر ۳۷ سانتي مترو پورې دي.

زینې په خورا کوچني او محدود ځای کې په پام کې نیول شوي، د زینو ډیزاین د لرګیو اساس یا ګردي لرګي (ګول) شاوخوا د دوراني (مدوره، سېرکل) زینو په شان جوړې شوې دي.

دا زینې د نورو زینو په پرتله دومره آرامې نه دي، ځکه د ګام یوه اړخ یې تنګ (لنډ) او بل اړخ پراخ (سور لرونکی) دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساختماني مواد يې له لرګيو، خټو او اومه خښتو څخه دي او د زينې د مخ په پورتنۍ برخه کې له لرګيو څخه کار اخيستل شوی دی تر څو کاروونکي ترې په ښه توګه استفاده وکړي او د پورته کيدو او ښکته کيدو په وخت کې د کورنۍ د غړو د لوېدو(غورځېدو) لامل نه شي.

دا زينې د کاروونکو خصوصاً د کورنۍ غړو له پاره عادي دي، مګر دا د ميلمنو له پاره چې د ښار بيلابيلو سيمو څخه راځي، ډير ستونزمنې دي، چې بايد د ښکته او پورته کيدو په وخت کې ډېره پاملرنه (احتياط) وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاوس د کور لمړی پوړ زيني انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاوس د کور دوهیم پوړ زینې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاوس د کور دوېیم پوړ زینې څټ (شا) انځور

یوه کور لمړي پوړ زینې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ننوتلو دالانونه (دهلېزونه، ویستیبول) اکثراً پرته له دروازو ځخه دي او ځوو کورونو دالانونه د دروازو سره لیدل کېږي

د یوې حویلی بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حویلی د زینې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاوس کور د دالان د یوې برخې انځور

د دالان دروازې اکثره دوې پلې لري او یوه پله یې دروازې په حوېلیو کې په ندرت سره لیدل کیږي.

دا مفکوره ښيي چې اکثراً د دروازې یوه پله (ترازه) کارول کیږي او یوازې د اړتیا په وخت کې دواړه کارول کېدی شي.

د دالان (دهلیز) د ډیرو دروازو لوړوالی ۲۱۰ سانتي متره او د هرې پلې پلنوالی ٦۰ سانتي متره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوټو دروازې او په ځانګړې توګه د مېلمنو د کوټې دروازې په لوړوالي کې تر نورو دروازو ټيټې دي، چې اصلي موخه يې د کورنۍ لويې خونې ته د ننوتلو د مخه سر ښکته کول دي چېرې چې د ميلمنو عبادت او ښه راغلاست (استقبال) کېږي.

د ميلمه کوټې دروازې پلنوالی له ۹۰ سانتيو څخه او لوړوالی يې هم له ۱۵۰ سانتي مترو څخه کم دي.

د اوسيدو(ميلمه، سالون) خونې څخه د خوب خونو ته دروازې لري کومې چې دوې پلې لرونکي دي.

د ا دروازې په ښکلي سينګار سره جوړې شوې دي، او د دې دروازې څخه پورته يوه رپک (چوکۍ ، کرنيز يا کارنيس) ليدل کيدی شي.

د رپک (کارنيس) څخه پورته، يو آريشي ښه په ورته يا سميټ شکل کې ليدل کېدی شي.

د ډيری خونو لوړوالی، د استوګنې خونې په ګډون (شمول) يا ميلمستون، د فرش څخه تر چت پورې ۲۳۰ سانتي متره دی.

يوه په زړه پوری شی چې په دې کورونو کې ليدل کېدی شي، د دروازې قوي اړم دی، کوم چې په نننی ټيکنالوژۍ کې د دروازې سټيپر (Door stopper) په نوم يادېږي.

خو په مراد خانۍ کې هغه وخت دا وړه وسيله شتون درلود چې د خلک خوښه، چې څومره يې زړه وغواړي، د دروازې د درولو (بندولو) له پاره ترې کار اخستلی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نن ورځې میخانیکي ډور سټپر (Door stopper) دروازې بندونکي دا وړتیا نه لري او کولی شي یوازې په خپلې ټاکلې برخه کې دروازه ودروي.

د دروازی درونکي (Door stopper) انځور

په ډیری کورونو کې د لرګیو تکیه (پیزاره، سکرټینګ) یا (Skirting) لیدل کیدی شي چې ټول لوړوالی یې ۷۰ سانتي متره دی، او دا تکیه د اسلامي طرز ځانګړی سینګار لري.

په لاندینۍ او پورتنۍ برخه کې سینګار توپیر لري، مګر لوړوالی یې یو شان دی، په پورتنۍ برخه کې نهه سانتي متره او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکته کې نهه سانتي متره دی، دې طرز ته په نوي جوړښت کې بورډر(Boarder) ویل کېږي.

د لرګي تکیې (پیزاره)، طاوس د کور ناستې (سالون) کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه کورکي، د تاخچې (تاقچې، طاقچې) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ناستې (اوسیدو، سالون) خونو کې، ډیری لرګیو الماری د ځانګړي سینګار سره لیدل کېدی شي.

د الماریٔ ځای (موقعیت) د دیوال دننه او د خونې په مرکزي برخه کې دی.

دا لرګي الماریٔ کلاسیک شکل لري، ښکلي دوې نقاشي شوې پلې لري، او په هره پله کې درې ورته شیشې لري، چې د چای او سینګار لوښي په کې ځای پرځای شوي دي.

د دیوال الماریٔ سور (بر، لنډوالي یا عرض) اکثرآ ۱۱۰ سانتي متره دی او لوړوالی یې له ۱۱۰ څخه تر ۱٤۰ سانتي مترو پورې دی.

د الماریٔ لوړوالی کور د فرش څخه ۷۰ سانتي متره دی،

د الماریٔ په پورتنیٔ برخه کې، تاسو کولی شئ رپک (کارنیس، کرنیز) وګورئ، کوم چې د ښکلي سینګار او د هنرمندانو د کار لیوالتیا او ښکلا سره، پاملرنه ځانته جذبوي (راجلبوي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طاوس کور د ناستې په خونې کې د لرګيو الماری انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ځینو کورونو کې، په ځانګړې توګه اوسیدو د کوټې په دیوال کې د ختو الماري په نوم خورا په زړه پورې الماري شتون لري، دا الماري ۴، ۸، ۱۲ او ۱۸ خانې لري، د هرې خانې لوړوالی ۲۲ سانتي متره، بر(سور،عرض) یې ۲۰، او ژوروالی یې هم ۲۰ سانتي متره دی، دا الماري د دودیزو آرائشی لوښو، د کیندلو شویو شیانو، یا د شیپې د رڼا کولو وسایلو په موخه کارول کیږي.

د یوه کور د ناستې (سالون) کوټې د ختو الماري انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه کور کې د ختو تاخچې (تاق، طاق یا طاقچه) انځور

د لرګیو او ختو الماریو سربېره، په پورتنۍ برخه کې د ۲۰ سانتي مترو راوتلی جوړښت شتون لري چې د رپک (کرنیس، کرنیز) په نوم یادېږي ، کوم چې د لرګیو الماری د پاسه د ځانګړي سینګار سره پرې کېږي.

د هغې جوړول په دیوال کې د ۲۰ سانتي مترو په اندازه کې د لرګیو میخونو په ټکوهلو او د ورته لرګیو میخونو په سر کې (د پاسه) د کوچني قطر لرګیو په ایښودلو او بیا د ورته لرګیو جوړښت په دواړو خواو کې د ختو یا ځینې وخت ګچ په کارولو او په ځانګړي مهارت سره ترسره شوي دي.

د رپک د ځوکې ډبل والي (ضخامت) معمولآ ۱۰ سانتي متره د دیوال بیخ ډبلوالی یې ۱۵ سانتی متره او د دیوال نه لرې والی (کانټیلېور) یې تر ۲۰ سانتي مترو پورې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېری (زیاتره) خلکو د رپک نه د کوټې د داخلي سینګار او ښکلا له پاره په وطن کې د خټو جوړ شوي لوښي ایښودلو له پاره کاروي.

د رپک د یوې برخې انځور

د رپک د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رېک د پاسه دوې تکیې (پایزارې) لیدل کېږي چې هره یوه یې تر ۲۰ سانتي مترو پورې ده، له دې کارنیسونو څخه یوه یې د ختېو څخه جوړ شوی او بله یې د لرګیو برخه یې د چت سره تړلې ده .

دا پیزاره د رېک او چت تر منځ یوه ښکلی همغږي رامنځته کړي ده.

ځینې چتونه د لرګیو پوښښ (مسطح) لري، مګر ډیری یې د پخوانیو وختونو تووکرو په ذریعه پوښل (مسطح) شوي دي خو ځینې یې پرته له داخلي پوښښ څخه هم شتون لري.

د یوه چت بی له داخلي پوښښ (مسطح) څخه انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه چت د لرگیو پوښښ(مسطح) څخه انځور

د یوه چت بې له داخلي پوښښ (مسطح) څخه انځور

د یوه چت بې له داخلي پوښښ (مسطح) څخه انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوی سرای د یوه دیوال او دروازې انځور

د خونو د ننه، ښکلي تاخچې، رېکونه دیوال کې د غاړې او پورتنۍ سینګار سره په ښکلي بڼه لیدل کېدی شي.

د دې تاخچو بهرنی لوړوالی اکثراً ۱۲۵ سانتي متره دی او بهرنی پلنوالی یې ۸۵ سانتي متره دی، په داسې حال کې چې په منځ کې دننه لوړوالی له ۷۸ څخه تر ۱۰۰ سانتي مترو پورې او ژوروالی یې ۱۵ سانتي متره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تاخچې داخلي کمان د آرچ يا کمان له داخلي برخې څخه د ٦٠ سانتي مترو په لوړوالي پيل کيږي.

په دغو اثارو کې زياتره ښکلي دوديز توکي، د سينګار توکي او د شپې د روښنايي توکي (شيطان چراغ او وروسته ايلکين) ايښودل کيږي، ځکه په هغه وخت کې برېښنا نه وه.

د دې تاخچو لوړوالی د کور د غولي (فرش) له سطحې څخه ٧٠ سانتي متره يا د لرګيو تکيې (پيزارې) لوړوالی سره مساوي دي.

د ډبرې له کار وروسته د ديوالونو ساختماني توکي د بيمونو په مينځ کې خامې خښتې وې او د ودانۍ له بشپړيدو وروسته په بهر کې د کاه ګل (خاورې، د غنمو بوسو او اوبو ترکيب) و، مګر د ننه يې د خښو سربېره سينګل (خاورو، بډه ګال (د لوخو ګل)، شګو او اوبو ترکيب) او بيا د سپينو خښو په واسطه سپينېدل (رنګېدل)، کوم چې ميکروبونه وژني.

دا سينګل شوي (رنګمالي) په کال کې دوې ځله يانې (يعنې) د اخترونو او نوي کال له رارسېدو مخکې په سپينو خاورو سپينېدل (رنګېدل).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې حويلۍ باندني دېوال انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

میداني د کوڅې ننوتو د لارې انځور

د یوې حویلې باندني دېوال انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تلپوړ(تهکوي) د کور غالۍ (فرش) چې تر ډېره د ورښت او رطوبت له ګواښ سره مخ وې، لمړی یې موجوده خاوره د یوې ساده وسیلې په مرسته کېکاګله (ټپک کوله)، بیا یې پرې د سیند ډبرو (ګردې ډبرې) یوه طبقه (فرش، لایه) جوړه شوې وه چې تر ۲۰ سانتي مترو پورې لوړه وه، بیا د ډبرو پر سر باندې ډبل اخېړ(کاه ګل) ورکړ شوی دی.

د پوښښ تیران (دستک) د ٤٠ څخه تر ٤٥ سانتي مترو قطر سره د ۳۰ سانتي مترو په فاصله کې د کوټو د دېوالونو په دواړو خواوو کې ایښودل شوي دي.
بیا د هغه تیرانو پر سر د ارچه تختې چې سور یې ۲۰ سانتي او جګوالی (ضخامت) یې تر ۲،۵ سانتیو پورې رسېږي، لیدل کېږي.
مګر په ځینو کورونو کې د تیرانو پر سر پوزی (بوریا) او یا هم چجکی چې نن ورځ په آزاد بازار کې د پوزي معادل په توګه کارول کېږي، بیا د هغې په سر کې خټه (غوره ګل)، بیا د ۱۰ څخه تر ۱۵ سانتي مترو پورې وچه خاوره، او په آخر کې اخېړ(کاه ګل) کېږي.
د چت اخېړ اکثراً دوه پوړه (دوې لایې) وې او د اخېړ په وخت کې پرې مالګه شیندل کېده تر څو اخېړ کلک او دژمي په موسوم یانې د واورو توګلو (پاکولو) په وخت کې بام ته کوم زیان (نقصان) و نه رسېږي.

چت (بام) ته د راوتلو له پاره به یې زینې جوړوې او په پای کې به یې د زینې په سر کوټې شانته چت جوړاوه کوم چې د بام بوټۍ په نوم یادېږي، بیا به یې بام بوټۍ ته دروازه کېښوله تر څو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې خوانه غله را نه شي او همدا راز د ماشومانو د لوېدو مخه ونيسي ځکه دا بامونه کومه کټاره او يا هم سنجي دېوال پرته شتون لري.

د هر کال په تېرېدو سره خلک بايد بامونه اخېړ کړي، د دې له پاره چې په چت يا پوښښ کې د ډېر وزن (دروندوالي) څخه مخنيوی وشي، له ٥ څخه تر ١٠ کلونو وروسته پخواني اخېړ توګل (لرې) کېږي، بيا له سره اخېړ کېږي.

د د بامونو د اخېړ له پاره تر ټولو ښه وخت د تلې (ميزان) مياشت ده، چې هوا ډېره معتدله وي او د اخېړ ډېر ژر وچېدو مخه نيول کېږي.

د بام اخېړ ته بايد پاملرنه وشي چې بامونه بايد ميل (شېپ، سلوب) ولري، او د اخېړ په مخلوط کې بايد د لوی اندازې يانې اوږده بوس وکارول شي ترڅو د غټو چاودو (درزونو) څخه مخنيوی وشي.

بامونه د لرګيو ناوې لري چې د نيمه دايرې په توګه (شکل) د ارچې (کجورو) له لرګيو څخه جوړې او يا له دريو جلا تختو څخه جوړې شوې دي.

د ناوو اوږدوالی اکثراً ١٠٠ سانتي متره، پلنوالی يې ١٢ سانتي متره او د تختې ضخامت له ١,٨٤ څخه تر ٢ سانتي مترو پورې دی.

د ناوې د ځنډې لوړوالی ١٠ سانتي متره دی، او وروستۍ برخه چې د چت سره نښلوي، هيڅ ځنډه نه لري، او د ناوې وروستې برخه د بام په دستکو کلکيږي، ترڅو د ناوې د راولېدو مخه ونيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاوس د کور بام د ناوې انځور

د حویلیو انګړ معمولا د شاوخوا دیوالونو تر ځنګ یوه غځېدلې لار لري چې پلنوالی یې تر ۱۰۰ سانتي مترو پورې رسیږي، د لارې په فرش کې پخې خښتې او یا هم د غره اوارې تیږې کارول شوې دي تر څو د پاکولو، مینځلو او ګرځېدو وخت کې، کومه ستونزه منځ ته را نه شي.

د کورونو په انګړ کې د اوبو یوه ځاه شتون لري چې له هغې څخه د بېلا بېلو موخو لکه حمام، پخلی، ځښاک او همدا راز د ونو، ګلانو اوبو کولو، د انګړ او کوڅو اوبه پاشلو(آبپاشي) له پاره کارول کیږي.

کورونه یا ودانۍ ډیرې په زړه پورې لرګي دروازې لري چې د دوو مساوي ترازو(پلو) څخه جوړې شوې دي چې یوه پله تل کارول کیږي او بله پله یې د اړتیا په وخت کې کارول کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حویلي د ننوتو دروازې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دروازه ډېره قوي، غټه او له چپراست پرته ده، يعنې د هغې په پورتنۍ او لاندنۍ برخه کې يوه سلنډر لرګي جوړ شوی دی چې د دروازې په چوکاټ کې لاندنۍ او پورتنۍ برخه کې چې ګرد سوري لري، ننوتلي دي او په هغه کي حرکت کوي.

دا دروازې، له خوا په خوا تختو څخه داسې جوړې شوې دي چې په جوړولو کې يې هيڅ اوسپنيز ميخ نه دی کارول شوی.
دا تختې دننه خوا څخه د لنډو لرګيو په واسطه په داسې ډول سره نښلول شوي چې د باندې خوانه ګل مېخونه ټکوهل شوي دي او د لرګيو څټ (شا) ته د کاتېډو (قاتېډو) وروسته کلکېږي.

دا قوي لنډو لرګي د دروازې په پورتنۍ او پای کې يا د ځينو دروازو په پورتنۍ ، مينځنۍ او ښکته برخو کې شتون (موقعيت) لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حوېلۍ د دروازې گل مېخونو انځور

ټولې لوې دروازې له دوو پلو نه جوړې شوي دي چې د یوې پلې په څنډه کې یوه ښکلی لرگی لیدل کیږي چې د پوزې(بینیچې) په نامه یادیږي چې په ټولو دروازو کې په ښکاره ډول لیدل کېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دروازو د څنډ لرګي انځور

د دروازو د څنډ لرګي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دروازې د پوزې (بېنيچې) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د حلقې (تک تک) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لویې دروازې دوې داخلي او بهرني پیاوړي زنځیرونه لري، چې د ټینګولو وروسته، سلنډر فلزي قلفونه په کې کارول کېده.

دا دروازې اکثره د امنیت له امله دننه پرانستل کېږي.

د هرې دروازې په بهرنۍ برخه یانې د دروازې په یوه اړخ کې د دروازې په چوکاټ او بل لوري ته د دروازې په لاندنۍ (پښو) کې یوه پیاوړې زنځیر تړل شوی او اجازه نه ورکوي چې دروازې په دېوال کې ولګېږي.

د سرتاق په برخه او د کوڅې د دروازې په منځ کې، زموږ سترګې د لرګیو یوه خورا ساده خو معنی لرونکې لرګي ته راځي چې فعالیت یې هر لیدونکي د تېرو پیړیو خلکو ته، حیرانوي.

دې لرګي ته تمبه (اړم) ویل کیږي، او دنده یې د بهر څخه د کوڅې دروازې تړل (خوندي کول) دي.

دغه لرګینه اړم (تمبه) ٤٠ سانتي متره اوږدوالی، ٦,٦ سانتي متره سور او ٧ سانتي متره ضخامت لري، چې زیاتره یې د سرتاق (سرطاق) سره د یوه چپراست یا لوي اوسپنیز مېخ په واسطه کلک کیږي او بله خوا یې پرانیستې ده.

د اړم (تنبې) لکۍ د ٤ سانتي مترو په اوږدوالي او د ٣ سانتي مترو ضخامت ته پرې شوی ده، کوم چې دروازه د بهر څخه خلاصیدو نه ژغوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اړم (تنبې) د وصلېدو (اتصال) انځور

دروازې د اړم (تنبې) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د ایرم (تنبې) انځور

دروازې د ایرم (تنبې) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د پلې د تاوېدو ځای انځور

دروازې د پلې د تاوېدو ځای انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

درواز ې د پلې د تاوېدو ځای انځور

دروازې د پلې د تاوېدو او د دروازې د درېدو زنځير(Door stopper) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرکله چې د کورنۍ یوه غړی وغواړي بهر ته لاړ شي، نو اړینه نه ده چې نورو ته غږ(تکلیف) ورکړي او دروازه له دننه څخه وتړي یا بنده کړي، مګر سړی په خپله کولی شي هماغه دروازه له زنځیر نه کش او پرېږدي، دروازه پخپله تړل کېږي.

په دې حالت کې سړی په خپله هم نشي کولی له بهر څخه دروازه خلاص کړي.

بیا باید دروازه د باندې خوا نه د زنځیر او یا د حلقې په مرسته و ټکوي ترڅو د کورنۍ غړي یې دننه څخه خلاصه کړي.

د حویلۍ په دروازو کې، د کورنۍ د غړو او میلمنو د راتګ د خبرتیا له پاره، دوی باید دروازه د باندې (بهر) زنځیر یا د بهرنۍ فلزي حلقو سره وټکوي، چې په نننۍ معمارۍ کې د دروازې زنګونه بلل کېږي، د پورتني زنځیر او حلقو د ټکولو په مرسته د کور د ننه کسان خبرېږي او دروازه خلاصوي تر څو د کور غړي او یا هم میلمانه کورته رابولي.

دروازې ټک ټک انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د ټک ټک زنځير انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د ټک ټک زنځیر، پوزې او پلې د درولو(Door stopper) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیارت دروازې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډيری شاوخوا ديوالونه (چارديوالی) لوړ ډبرې کاري (سنګ کاري) لري، ترڅو حويلی ته د رطوبت او نم د ننوتلو مخه ونيسي.

د ډبرو د کار لوړوالی په حوېليو کې توپير لري، له ۸۰ سانتي مترو څخه تر ۱۵۳ سانتي مترو پورې دي، د ديوالونو لوړوالی اکثرآ ۳۰۰ سانتي متره دي.

د ډبرو کارونه (سنګ کاری) اکثرآ د سيمنټو او شګو له مصالح پرته ترسره کېږي، نو دا ډول ډبرې کار(سنګ کاری) ته د وچو ډبرو کار ويل کېږي.

بامونو د واورو او باران اوبه اکثرآ د چت د ناوو په واسطه بهر ته ليږدول کېږي، کوښښ شوی دی چې د انګړ د باران او واورې اوبه هم د کوچنيو ويالو په مرسته کوڅو ته وليږدول شي.

دوی هڅه کړې چې د انګړ لوړوالی د کوڅې څخه لوړ کړي (ونيسي) چې د واورې او باران په وخت کې اوبه د باندې لاړې شي.

دا راز هڅه شوې وه چې په کوڅو کې ويالې وباسي تر څود کور غړو، خپلوانو، ميلمنو، تېرېدونکو له پاره ستونزې پيدا نه شي او د دوی جامې په خټو ککړې نه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوڅو د ختو انځور

وروسته د وخت په تېرېدو سره دوی وکولای شول چې د کوڅو په منځ کې په ازاده هوا کې کیندنې وکړي تر څو د پسرلي او ژمي په موسم کې الته اوبه و بهېږي دا اوبه په ویالو کې ډنډېدې او په هغو کې کثافات غورځېدل چې د میاشو د تولید پر ځای بدلېده او وروسته خلک د ملاریایا، لشمانیا او سالدانې په مرضونو اوښتل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوڅې د ويالې انځور

په افغانستان کې د جګړو پر مهال د مراد خانۍ سيمه هم د نورو تاريخي ځايونو په څېر خورا زيانمنه شوې او تقريباً له منځه تللې وه ، زياتره سيمې يې په بشپړه توګه ويجاړې شوې او د سيمې خلکو او لارويانو په کثافاتو بدلې کړې وې.

سيمې د يوې برخې د کثافت دانۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیمې د یوې برخې د کثافت دانی انځور

سیمې د یوې برخې د کثافت دانی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلي انځور

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حویلي د نیمې نړېدلې انځور

د یوې حویلي د نیمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حوېلي د نیمې نړېدلې انځور

د یوې حوېلي د نیمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

اوس مهال د فېروز کوه په نوم د فرهنګي موسسې له خوا د مراد خانی سيمې بيا رغونه روانه ده.

فېروز کوه يوه غيردولتي موسسه ده او د دغه فرهنګي بنسټ موخه د افغانستان د لرغونو او تاريخي اثارو ساتل دي.

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فېروز کوه د بنسټ د کارګرانو، کسبه کارانو، استادانو، انجینرانو او کارکوونکو انځور

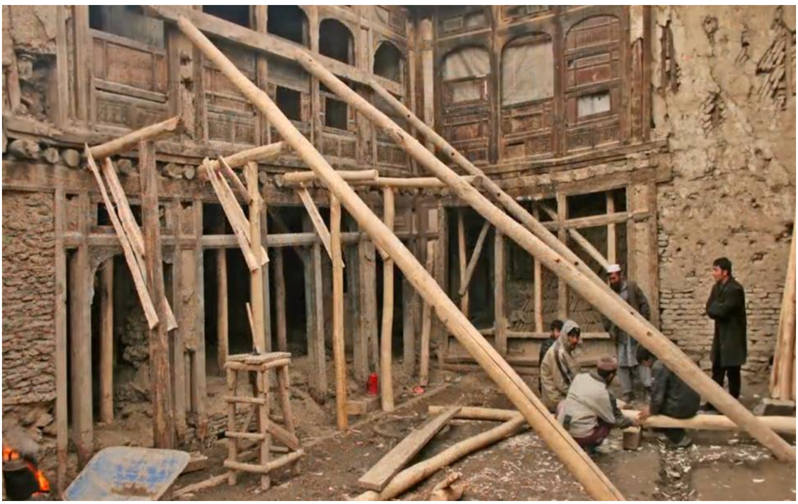

د یوه کور د بیا رغونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوه کور د بیا رغونۍ انځور

د یوه کور د بیا رغونۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیا رغوني انځور

د بیا رغوني انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوه کور د بیا رغونې نه انځور

د یوه کور د بیا رغونې نه انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای:

دا سرای د میدانی په کوڅه کې شتون لري چې په اوس وخت کې د فیروز کوه د مرکز د دفترونو او ځینو ښوونځیو د پاره کارول کیږي.

په حقیقت کې دا یوه کوچنی کمپلکس دی چې د څو حویلیو څخه چې یوه د بلې سره لار لري جوړ شوی دی، وضاحت په لاندې انځور کې لیدل کېدی شي.

د لوی سرای اوايي (هوايي، فضايي) انځور

د دې کمپلکس اصلي لار د میداني د کوڅې نه ده، دا کوڅه یوه لویه دروازه هم لري چې د لرګیو څخه جوړه شوې ده، خلاصول او تړل يې په ښوېدو (سلایدنګ) توګه تر سره کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

میداني د کوڅې د ننوتو لارې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

میداني د کوڅې دروازه چې د ښوېدو(سلایدنګ) په توګه تړل کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

د لوی سرای د نورو حوېلیو په شان دالانونه یې بې له دروازو څخه دي او داسې ښکاری چې د تاوده یا ګرم اقلیم له پاره ډېزاین شوي وي.

د دې کبله چې دا معماری د مرادخان په ذریعه له کندهار نه لیږ دول (انتقال) شوې ده چې د پورتنۍ خبرې تصدیق کېدی شي.

دا سرای ښکلې او په زړه پورې ارسۍ لري چې په ارسیو کې یې شیشو د ځای پر ځای کولو(نصبولو) ځایونه هم لیدل کیږي.

دا سرای د تلپوړ په ګدون درې پوړیزې ودانې لري چې د حوېلۍ په څلورو خواوو کې په سترګو کیږي.

پوښښ یې د نورو حوېلیو په شان د لرګو نه دي او ښکلې داخلی چت پوښښ (مسطح) هم لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بامونه يې اخېړ او د لرګي ناوې لري چې اندازې يې د نورو کورونو په شان دي.

لوی سرای د يوې برخې انځور

د سرای په ودانيو کې د بخاريو ځايونه شتون لري او د بام نه دباندی يې دوکش ښکاري.

بامونه يې خورا ښه ميل (ميلان، سلوپ) لری چې د باران په وخت اوبه په چټکتيا سره ناوو ته ځي.

د لوی سرای د ننه برخې کې، په دوو خوا په دويم پوړ کې صوفه يا برنډه ليدل کيږی چې د هغې نه کوټو او دالان ته لار لري.

د برنډې فرش پخې خښتې دي او د انګړ خوا ته ښکلې کټاره هم لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتارې اوچت والی یو شان نه ده خو د لاندې او پورتنس برخې کې ارچه څلورخواوې (کوچني چارتراش) کاربدلي دي مګر د دواړو تر منځ ګرد (ګول) په وړاړي توګه سره نښلول شوي دي.

مګر په ځینو برخوکې دا کتارې د لرګي او ښکلي ډیزاین لري.

د حویلي په غولي کې د لارویو فرش هم پخواني پخې خښتې دي مګر په منځ کي یې سبزي (کبله) شنه او څه ونې هم په سترګو کیږي.

په ځینو برندو کې د کتارې سره جوښت ستني (پایې) دي چې د برندې سر پوښل شوی دی. دا ستنې دیوه اوبل سره د ډیزاین شویو ښایسته کمانونو سره نښلول شوي دي.

د برندې بامونه پس له هر څلورو کمانونو څخه یوه د لرګي ناوه لري چې اوبه یې ټولې انګړ ته بهیږي.

د هرې ودانۍ برندې جلا دي مګر د یوه وتلی مثلث ډوله دالان په ذریعه د یوې ودانۍ برنده د بلې ودانۍ برندې سره نښلول کیږي چې کتارې یې ساده او چلیپا ته ورته شکل لري.

په لمړي پوړ کې د دالان دروازو ته مخامخ کتاره نشته او مخه یې خلاصه ده او د ختو له پاره کومې زیني نه لري مګر لوړوالی یې تر دېرشو سانتیو ډېر دی.

د ګالریو ستنې او کمانونه خورا ښکلي ډیزاینونه لري چې ټول یې د ارچه لرګیو نه جوړ او یوه د بل سره نښلول شوي دي.

چتونه یې د لاندې خوا نه لرګي پوښ (مسطح) لري او خورا ښکلي ډیزاینونه په کې لیدل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانی)

....

لوی سرای د یوې برخې انځور

د برنډو په لاندې برخه کې ډبرکاری (سنګ کاری) ښکاري چې په ځینو برخو کې شل او ځینو برخو کې تر دېرشو هم لوړه ده.

د ډبر کاری (سنګ کاری) د پاسه د لرګیو چار تراش لیدل کېږي چې د هغه د پاسه د کټارو لاندنې برخه او ستنې ټینګې (کلکه) شوې دي.

د ګالري یوه لوی کمان د څو نورو وړو(کوشنیو) کمانونو څخه جوړ شوی دی چې لوی کمان ته ښایست په برخه کوي.

د کمانونو د پاسه ښکلې سوری لرونکي تختې لیدل کېږي چې په ننی معماری کې ورته جالی وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

د لوی سرای دروازی د مراد خانی د نورو دروازو په شان دي چې دوې پلې، پوزه، زنځیرونه، ګل میخونه او کونډې لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

د لوی سرای زینې هم د نورو کورونو په شان دي چې لوړوالی یې تر دیرشو سانتیو نه اوچت او په نوش کې لرګي لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

دا زینې څلور خېزه لري چې ټول یژ د ننه په دالان کې شتون لري او هېڅ پته یې د دالان نه د باندې نه لیدل کېږي.
دا ځکه چې د وارو او بارانو په وخت کې کورنۍ د غړو د لوېدو سبب ګرځي.
د زینو فرشونه هم په پخو خښتو پوښل شوي دي او د هر پوړ ډیزاین یې د بل پوړ سره توپیر لري.

د زینو په پای یا بام کې د وتو په سر کې پوښښ لري چې ورته بام بوتۍ (بام بوتی) وایي چې د مرادخانۍ د نورو کورونو په څېر(شان) دروازې لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

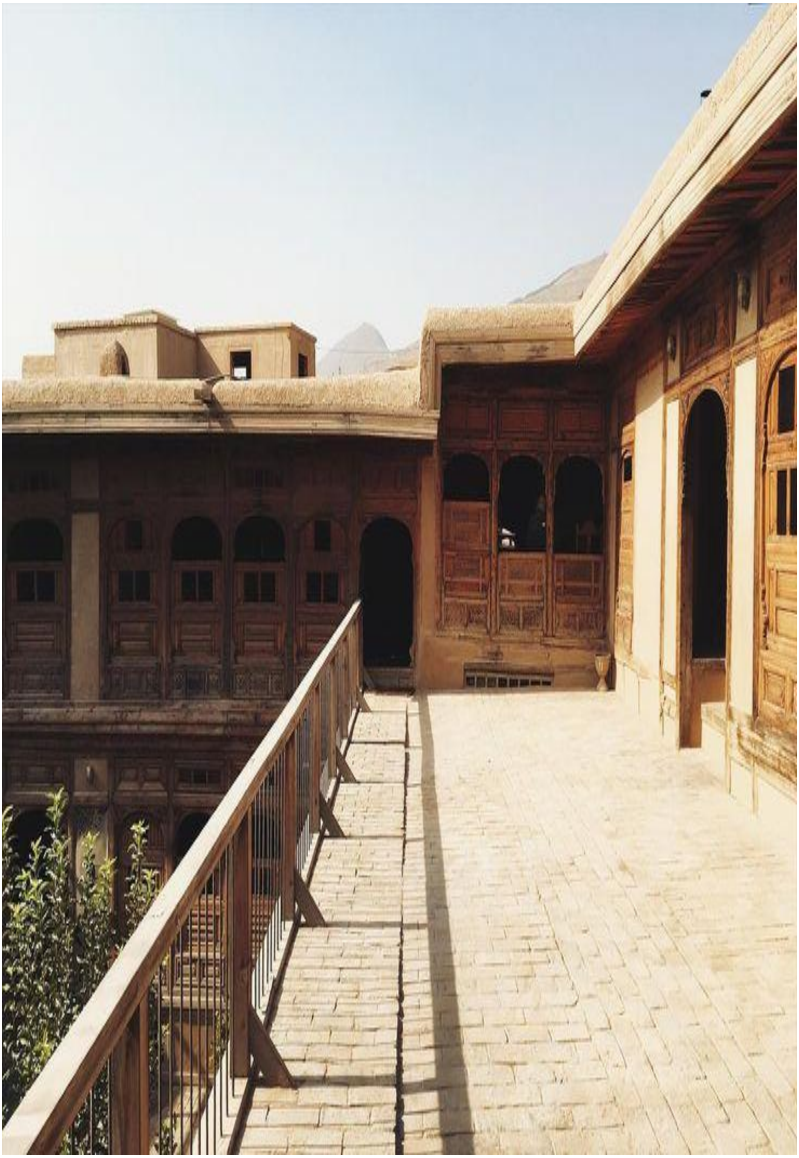

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

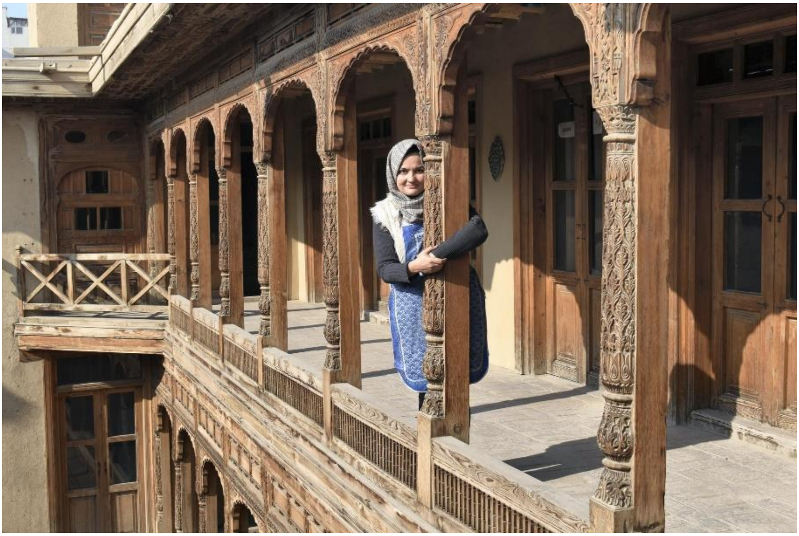

لوی سرای د یوې برخې انځور

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

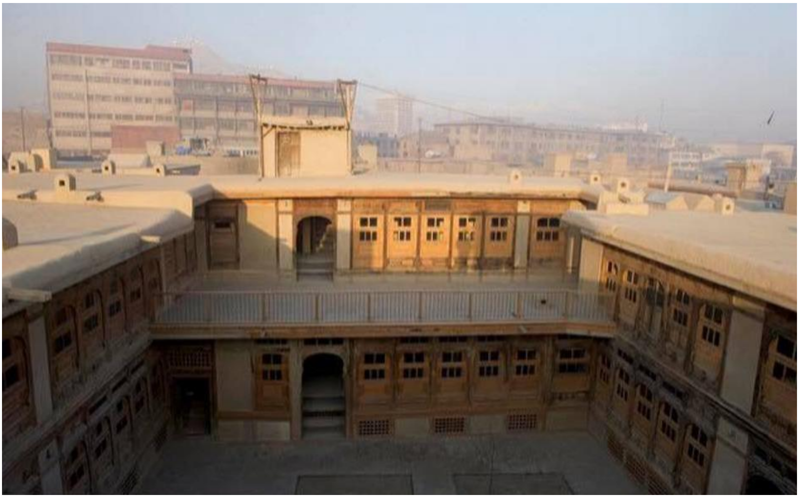

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

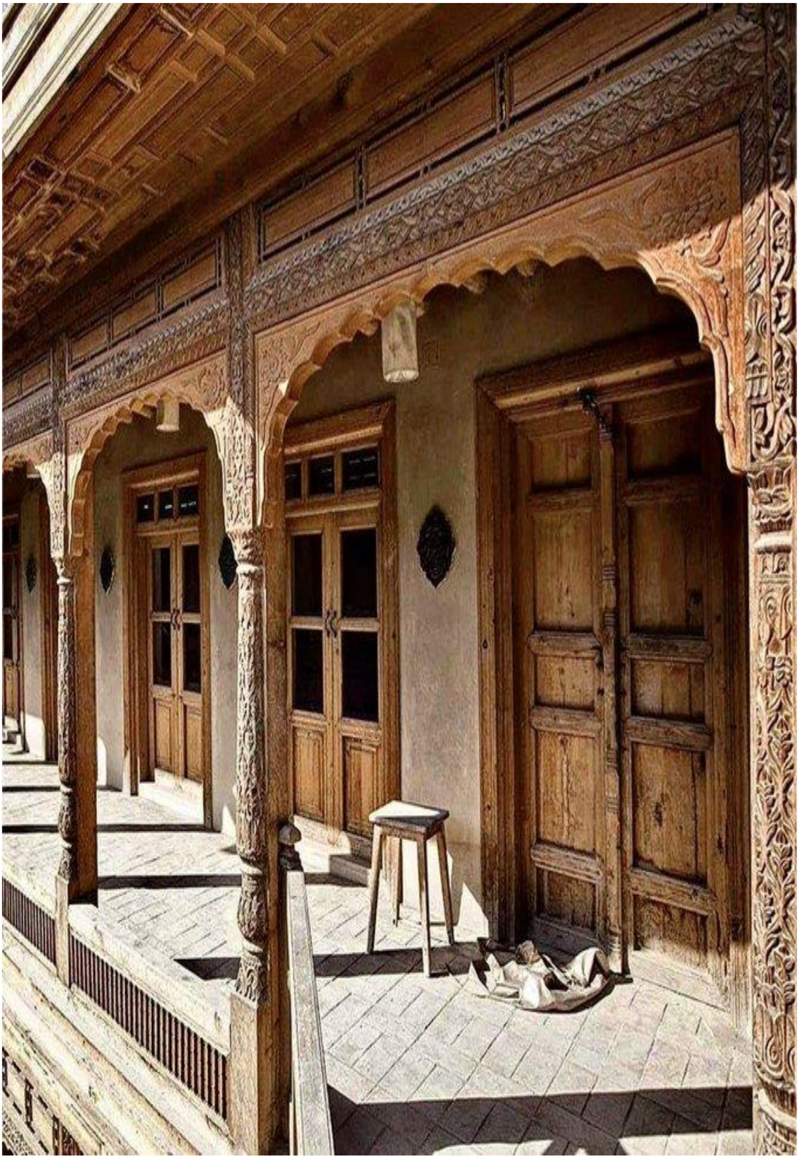

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

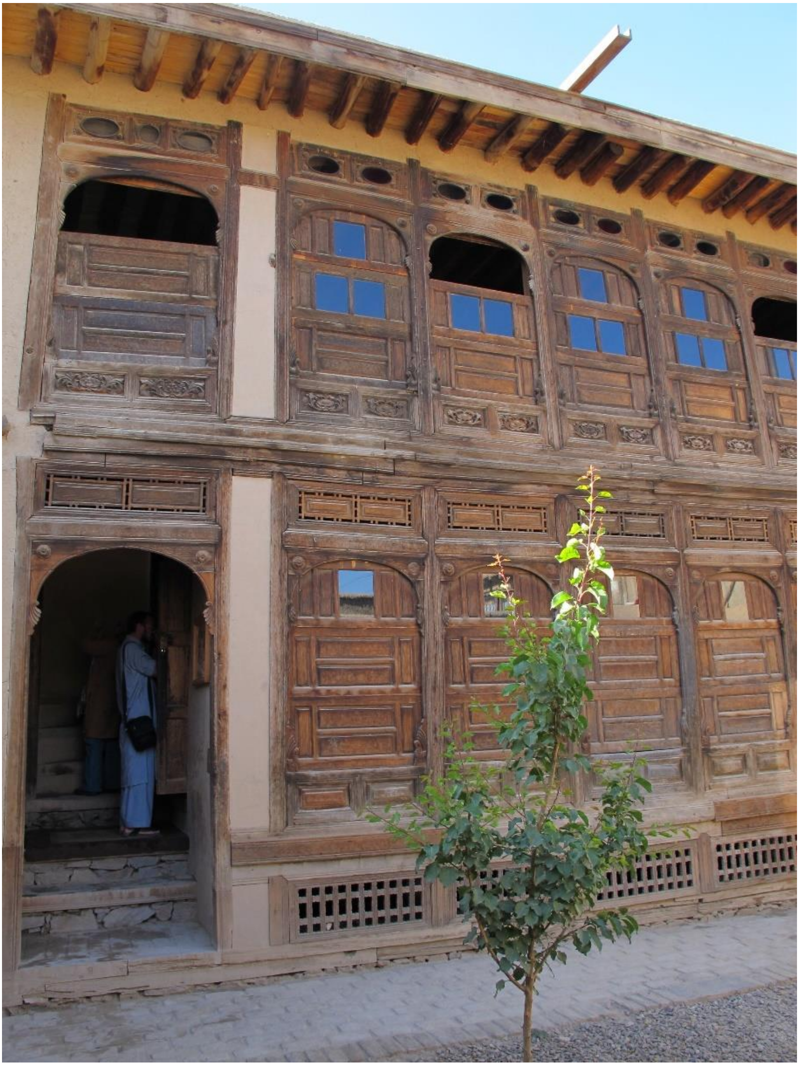

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

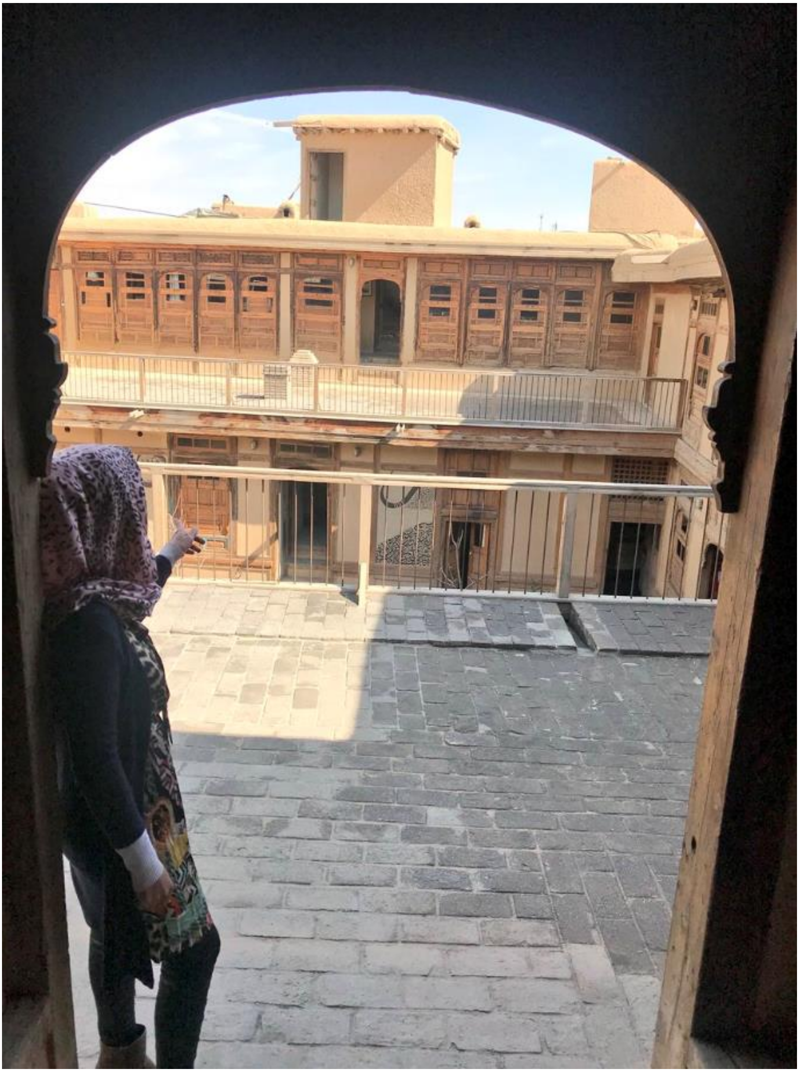

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د بیا رغونې نه وروسته انځور

لوی سرای د بیا رغونې نه وروسته انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د بیا رغونې نه وروسته انځور

لوی سرای د بیا رغونې نه وروسته انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د بیا رغونی نه وروسته داخلی انځور

لوی سرای د بیا رغونی نه وروسته داخلی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانۍ د لاسی نجارۍ تولید شوي شیان، په بهر کي:

مرادخانۍ کې د کندنکارۍ کارځای (کارگاه) شتون لري چې د خورا تجربه لرونکو استادانو په ذریعه ډیر ښکلي لرگي کارونه تر سره کیږي چې نه یواځې په هېواد دننه بلکه د باندې هم غوره نوم (شهرت) لرې.

په لاندې انځور کې تاسو کولای شئ چې د یوه ښکلي څراغ پوښ (شیت) او څپره (سایه بان) و وینۍ.

فیروز کوه د تولید شوي لرگیو شیانو انځور (هېواد نه د باندې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیروز کوه د تولید شوي لرگیو شیانو انځور (هېواد نه د باندې)

فیروز کوه د تولید شوي لرگیو شیانو انځور (هېواد نه د باندې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیروز کوه د تولید شوي لرګیو شیانو انځور (هېواد نه د باندې)

فیروز کوه د تولید شوي لرګیو شیانو انځور (هېواد نه د باندې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلان او ژمنې:

د پلان او ژمنې له مخې، د فیروز کوه خدماتي انستیتیوت به د (۲۰۱۱) کال تر پایه خپله بیا رغونه بشپړه کړي.

د ځینو برخو د ښه والي او پراختیا تر څنګ یې د جوړېدو چارې هم روانې دي.

د لوی سرای دبیا رغونی نه وروسته د یوې څنډې انځور

د فیروز کوه بنسټ د څېړنې له مخې چې د دې تاریخي سیمې د ساتنې دنده په غاړه لري، د مرادخانۍ معمارۍ د اسلامي ښارونو په معمارۍ کې ریښې لري چې له هسپانیا څخه تر هند پورې لیدل کیدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوې کوڅې کې د یوې سراچې انځور

د مرادخانۍ پرتله کول:

هغه څه چې د کابل په مرادخاني کې د پام وړ دي هغه لنډې دروازې او احاطه شوي کوڅې دي چې د دې سیمې بې ساري دفاعي سیستم څرګندوي.

په نورو اسلامي ښارونو کې معمولاً دروازې په داسې ډول جوړې شوې دي چې دوه بار لرونکی (بارداره) اوښان پرې په یوه وخت تېرېدلای شي او د لوړوالي له امله پر آسونو سپاره کولی شي پرته له دې چې له آس څخه ښکته شي ښار ته ننوځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په يوې کوڅې کې د يوې سراچې انځور

خو د مرادخانۍ د زړو ودانيو دروازې ډېرې لنډې (ټيټې) دي، د مرادخانۍ کورونه د حويلی په لور لويې ارسۍ (کړکۍ) لري او هغه کړکۍ چې بهر ته خلاصېږي ډېرې کوشنۍ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانۍ نوم ولې؟

د فیروز کوه بنسټ ځېړنې ښيي چې مراد خان قزلباش د افغانستان تیمورشاه له سترو ساتونکو څخه و چې په ۱۷۷۵ کال کې تیور شاه د هېواد پلازمېنه له کندهاره، کابل ته و لېږدوه (انتقال کړه) هغه یې هم له ځانه سره راوست.

تیمورشاه د دغه افسر د خدمتونو په هکله (خاطر) هغه ته د کابل سیند په شمال کې ځمکې ورکړې.

ښاغلی احمدزی وایي:
مراد خان د کندهار ښاروال و او کله چې تیمورشاه پلازمینې کابل ته ولېږدوله، هغه یې هم له ځانه سره کابل ته راوست.

هغه وایي چې د قزلباش سرتېري چې د جنګي ځواکونو او د محاکمو په لیکو کې یې برخه لرله، کابل ته ولېږدول شول او د مرادخانې په سیمه کې مېشت شول او په دغه ځای کې یې د ښکلو کورونو په جوړولو پیل وکړ.

له همدې امله، په پخوا وختونو کې د دې ځای نفوس اکثره قزلباش وو.

د ښاغلي احمدزي په خبره، تر کورنیو جګړو مخکې د دې ځای ۹۰ سلنه نفوس قزلباش وو او اوس د مرادخانۍ د قزلباش نفوس ۳۰ سلنې ته راټیټ شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرادخاني له قزلباش څخه امین الله وايي:

"زموږ خلک او خپلوان اوس له مراد خانۍ څخه د نړۍ بېلابېلو برخو ته کډه شوي دي.
دوی یا په سیمه کې خپل کورونه په کرایه ورکړي د ځینو کورنه یې وران شوي او د ښار نورو سیمو ته کډه شوي او یا هم له افغانستانه وتلي دي."

د یوې تاریخي دروازې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل پوهنتون استاد یونس تغیان سکای د قزلباش په اړه وايي:

دا کسان نادرشاه افشار ته نږدې وو او وروسته له دې چې احمد شاه درانی افغانستان په کندهار ولایت کې تاسیس کړ، دغه کسان هم د ده په پوځ کې وګمارل شول.

دی وايي:

له کندهار څخه کابل ته د پایتخت تر انتقال وروسته قزلباشان هم د تیمورشاه له لښکر سره کابل ته راغلل او په هغه وخت کې یې د اداري جوړښت او عصري حکومت په رامنځته کولو کې ستر خدمتونه وکړل او د نوي حکومت په نظامي او اداري څانګو کې یې مرکزي دندې په غاړه واخیستې.

د ښاغلي سکاي په وینا دغو کسانو سرې خولۍ اغوستې، د پوځ پر وړاندې به یې حرکت کاوه او له همدې امله د قزلباش یا سرې خولۍ (سرخ کلا) په نوم یادېدل.

هغه وویل:

تاریخي شواهد ښیي چې دوی د ایران د تبرستان اوسېدونکي وو، له دې څخه څرګندېږي چې مرادخانۍ د دوو هېوادونو ګډ کلتور دی چې د افغان او ایراني معمارانو له خوا جوړ شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې تاريخي دروازې انځور

د (بالاحصار او تاريخي پېښې) کتاب ليکوال احمد علي کوهزاد ليکي:

" سردار مراد خان قلندرزی پوپلزی د احمد شاه سدوزي د واکمنۍ پر مهال په کندهار کې اوسېده، په ۱۱۸۰ زيږديز کال کې د احمد شاه سدوزي له خوا د احمد شاهي کندهار د ښار د ترميم د قوماندان او سرپرست په توگه وټاکل شو".

کله چې تيمورشاه پلازمينه کابل ته ولېږدوله، مراد خان د کرمان له قبيلې او د قزلباش د نورو قبيلو له دريو سوو آس سپرو سره کابل ته راغی او په دې سيمه کې چې وروسته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانی)

....

مرادخانی په نامه مشهوره شوه، ځای پر ځای او د وانیو په جوړونه یې پیل کړ.

سردار مراد خان د تیمورشاه د واکمنی پر مهال د کابل ښار د جوړولو او پراختیا مسوول وټاکل شو او د مرادخانی سربېره د ښار نوري سیمې هم د هغه تر څارنې لاندې جوړې شوې.

" تیمورشاه دوې تکړه معماران چې په کندهار کې یې د احمد شاهي ښار جوړ کړی وو، حاجي محمد یاسین او زوی یې استاد پاینده محمد کابل ته راوستل او د سردار مراد خان تر څارنې لاندې یې د ښار د پراختیا چارې پیل کړې".

د مرادخانی گوزر(گذر) ډېرې کوڅې لري چې د ځانګړو خلکو په نومونو نومول شوي دي، د اوسیدونکو سوداگري، زیارت او داسې نور، چې په کې د پنځه تنو (پنج تن) زیارت، مدیر سرور کوڅه، توره کوڅه، زیارت کوڅه شامل دي.

املې(عملې)، د میر ابو طالب کوڅه، د مرادخاني هزاره قلعه، او داسې نور.

د مرادخانی پخواني سرحدونه (حدودات) د کابل له زاړه گمرک څخه د کوتوالي گنبد (نگارخانه ـ اوس مهال د مالیې او کانونو وزارت) پورې پراخه وه او باغلیمردان د کوڅې له لارې یې نښلول شوې وه.
د مرادخانی په بازارنو کې د خوراکي توکو پلورنځي، ترکاڼی، آهنگری، لبنیاتو، حلیم پخولو، ماهیانو او جلیبي دوکانونه (په

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوړي کې د شیریخ یانی د جلیل او خلیفه افضل شیر یخ)، خیاطۍ (رجب علي خیاط)، د بوټانو ګنډل، سلماني (خلیفه امیر جان) شتون درلود.
د لرغونو اثارو هټۍ (فقیر)، د حاجي محمد کامران د پلار یانې حاجي محمد کامران زوړ کور (پهلوان توره کوڅه)، د ډبرو سکرو دوکان (...بلوڅ) هم شتون درلود.

په مرادخانۍ کڅ ځېرې شتون درلود چېرې چې خلک به الته کېناستل او ګپ شپ به یې لګاوه.

تر هغه ځایه چې زما په یاد دي، هغه وخت د مرحوم فقیر محمد وزیري (زما نیکه او د ګذر وکیل) د زاړه درې پوړیزې ودانۍ لاندې ځلور د فیشن پلورنځي (غلام سخي، نوروز، برات او نور) وو.
چیستر فل سګریټ، رنګ سګریټ، روسي چاپ سپي (پاپیرس)، د موسم نه بهر میوه چې په هغه وخت کې په بازار کې لږ موندل کېده، اووه پوسته توپ، سپین کریم، ډول، ډول کیک، کولچې او نور شیان پلورل کېدل.

شاهي ګاډۍ (اردو ګاډۍ) په دې دوره کې د دربار وزارت پورې اړه درلوده، چې د مرحوم عثماني د لیکنې له مخې، "په دې کې یو آس او دوه اسونه فاطان او لنډو ګادي او همدارنګه سور، تور، نیلي، او نور اسونه ساتل شوي ول."

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موټر سره تړلی زما د پلار ملکیت ګراج و، چې په لومړي پوړ کې د ټین دوکان، د بایسکل ترمیم دوکان او په پورتنۍ پوړ کې د مسافرینو له پاره د کرایې خونه وه.
د همدې بازار مخې ته د خاورو تیل (تیل خاک) یوه مشهور پلورنځي شتون درلود، چې تر ډېره سپینې (۲۰ لېتره) اوسپنیزه بوشکې او لوی ابي اوسپنیزه بوشکې یا بېلرونه سره پلورل کېدل چې د پخواني شوروي اتحاد څخه راوړل (وارد) کېدل.

په دې بوشکو کې، خلکو زنځیرونه او زلفي لګولې، چې ډیری کورنۍ یې د وریجو، غوړیو او نورو غلو په ذخیره کولو کې کاروې.
د تیل خرڅولو د هټۍ شاته، هغه کوڅه چې تر زیارت پورې غځېدلې وه، د میر ابو طالب کوڅه بلل کېده.

د مرادخاني له څلورلارې څخه ختیځ ته د قلعه هزاره پورې د مرادخانۍ په نامه یادېده چې یوې خوا ته یې د حسن خان د کور، چې د سوز په نامه یادېده ، د بخارا پاچا کور، سور جرنیل او بلې خوا ته پروت سړک، د ترانسپورت دیوال او په پای کې د اور وژنې سټیشن، کرنیزو ځمکو، د حربیه وزارت، استقلال (آزادۍ) منار، تر روډ دوام درلود او د هغه نه وروسته نور کورونه ګمرک د څټ (شا) کورونه بلل کېدل.

په دې سیمه کې مشهوره هټۍ ،د شیر بوټ ګنډونکي (بوټ دوز) هټۍ وه چې د ښه ترمیم له امله یې ګڼ شمېر پیرېدونکي درلودل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پخوا وختونو کې یوې ویالې (بیالۍ) شتون درلود چې د خښتې پول (پل خشتي) لاندې د کابل له سیند څخه جلا شوی وه، چې د زیارت ترڅنګ (شا)، مرادخانۍ بازار، د موټرو د هډې له دېوال سره موازي بهېدله، چې د ګمرک او حربيې وزارت څنګ (شا) ځمکې يې خړوبولې.

له اویا کلونو څخه مخکې د هغې ویالې آثار تر سترګو کېدل او بس.

زیارت ته په تللو کوڅو کې یوه جومات و، پنځه تنو(پنج تن) زیارت (زما د زیږون ځای هم په همدې کوڅه کې و)، د نجو [نجم الدین] د لبنیاتو هټۍ او مخې ته يې کوچنی زیارت "پنج تن" او د خوراکي توکو دوې هټۍ وې.

د قصاب هټۍ (پهلوان حسن قصاب) او د سرو زرو له هټۍ څخه لږ وړاندې، امله(عمالیه) کوڅه، د حاجي اسماعیل نانوايي (بیکري) د زیارت جومات موذن، د نبي جان د خوراکي توکو پلورنځی، د سلطان شمعې هټۍ او دوې يا درې نورې هټۍ، د زیارت دروازه د حضرت په نوم نومول شوې وه.

د دې کوڅې مخې ته د زیارت (د شاه قل کور، د دې کوڅې په وروستۍ برخه کې د شاه قل هوټل خاوند و) او څنګ ته يې د مشهوره مرادخانۍ حمام دروازه وه.

د حمام په دیوالو کې څو تاخچې (تاقچې، طاقچې) وې چې الته تعويذ ليكونكي، كېناستل او د غريبو خلكو نه به يې د تعويز په نامه پيسې شكوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرادخانۍ چوک په نامه یوه میدانۍ شتون او د دې چوک په منځ کې یو لوډ سپیکر و چې مستقیمې راډیویې خپرونې یې خپرولې.

د ممیزو کوڅه چې د نن ورځې (نادر پښتون) کوڅې ته رسېږي له همدې چوک څخه پیلېږي.

دا د سرای صفدر چوک، د څپلۍ ګنډلو(چپلي دوزی)، ډولچې، رابری وسایل، سرو زرو او نورو هټیو، د کابل سیند په غاړه د خښتي تر پوله رسېږي.

د مرادخانې زیارت چې د "ابوالفضل زیارت" په نامه هم یادېږي، د کابل له ټولو سیمو څخه د ښځو، نارینه وو، بوډاګانو او ځوانانو یو له ګڼه ګونې ډک مرکز و.

دا زیارت د چهارشنبې په ورځ د ښځو له پاره و او د حویلي په انګړ کې به یې په لویو لوښو (ډېګښو) حلوا پخوې، ښځو به دا لوښي د زیارت (نبي جان) مخې نه یې له هټۍ څخه په کرایه اخستل او حلوا به یې په راغلو خلکو وېشله.

زما نیکه حاجي محمد یعقوب چې د مرادخاني له مشرانو څخه و، تر وفات وروسته د زیارت په انګړ کې ښخ شو او پر دې سربېره زما نیا (بوبوجان مریم) او تره محمد حسن واصل هم هلته ښخ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۳۰ لسیزه کې چې زه د ۴-۵ کالو په عمر وم، لومړی ځل د مرحوم میر عباس اعظم ته چې د زیارت «سردار» و، بوتلم او د هغه له زوی قندي شاه سره یو ځای د الزبر- بېزبز په نامه دیني درس پیل کړ.

د چهار شنبې په ورځ به چې کله سړیو ته د ننوتو اجازه نه وه، نو قندي شاه او زه به د میر عباس په ځای کې د تخت پر سر کېناستو او د تخت پر سر به یې د غرڅه (هوسۍ، آهو) د پوستکي پر سر ایښودل شوې پیسې راټولولې او د شمو اور به مو مړاوه.

د زیارت مخې ته یوه محلي حمام و، چې د سهار له اذان څخه تر اتو بجو پورې د نارینه وو له پاره او وروسته د "ښځو د حمام" په توګه کارول کېده.

یوه ښځه چې د سکینې کیسه مالې په نامه یادیده، په هغه ورځو کې چې زه د "زیارت" شاګرد وم او التبه (هلته) مې د "آغا صاحب" په مقام کې ولیده، هماغه جمله چې ډېرو خلکو ته یې ویلې او ما ته یې هم په همدئ ورځ و ویله، کله چې زه غسل ته تلم او له هغې ورځې څخه وروسته زه د نارینه حمام ته لاړم.

د مرادخانۍ په بل کونج کې د افغانستان د پخواني ولسمشر ډاکټر نجیب الله د زیږون ځای، موقعیت درلود.

د توري صبدر په ګاونډ کې هېواد د محبوب هنرمند حاجي محمد کامران پلار د دوهم لاس د وسایلو پلورنځی درلود او په خپله حاجي د سمیټ فلمونو د ننداري چارې پیل کړې وې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخوا افغان یهودان د توري په سیمه کې اوسېدل او الته (هلته) له ویجاړېدو وروسته په نوي ښار او د زینب ننداریٖ په څنګ کې مېشت شول.

د کوټوالی گنبد له ویجاړیدو وروسته، مخکې له دې چې د مالیې او کانونو وزارت جوړ شي، موقعیت یې د ښاري خدماتو سټیشن و، په هغه وخت کې د دارالامان، پغمان، کارته ٤، شهر نو، چیرته چې د لیني موټرو تم ځای و.

زما په اند په دې سیمه کې د زین العابدین په نوم یوه زیارت و، چې دا مهال د کانونو وزارت تر ځمکې لاندې موقعیت لري.

تر اووه کاله وړاندې د فیروزکوه انستیتیوټ د مراد خانی ویجاړې شوې ودانی په لرگیو او خټو بیا رغولې دي.

نن ورځ، د دې کلتوري بنسټ زده کونکي د افغانستان ترټولو غوره کلاسیک هنر محصولات جوړوي او بازار موندنه کوي.

د قلم غړ د کابل په زړه کې د زړو ودانیو په یوه خونه کې چوپتیا ماتوي.

دلته ځوان هلکان او انجونې په ډیر زیرکی او احتیاط سره خورا ښکلي خطاطي او کوچني نقاشي د کمپیوټر سره نه بلکه د لاسي قلم اورنګ (پینټ) سره رامنځته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

دکمپیوټر په زمانه کې چې خطاطی خپل بازار له لاسه ورکړی او پېږودونکي نه لري، نو ځوانان هڅه کوي چې دغه هنر را ژوندی کړي او خلکو ته یې وروپېژني.

صغرا، هغه نجلۍ چې د فیروز کوه په انستیتوت کې د خطاطی او میناتورۍ زده کړې کوي، وايي:

" هنر ډیر کوچنی شوی دی، موږ غواړو هڅه وکړو او هنر ته خدمت وکړو، هنر ته ارزښت ورکړو، د هنر پرته ټولنه مړه ټولنه ده".

په عمومي ډول د مراد خانۍ په کورونو کې دوې معماري سټایلونه کارول کیږي:

۱. کابلي معماري
۲. لوېدیځه (انګریزي) معماري

خو عبد الواحد خلیلي وايي چې د دې سیمې د ډېرو کورونو معماري د کابلي په بڼه ده.

" د ودانیو لید (مخ) د کابلی معمارۍ پیژندنه لري، د کابلی معمارۍ د هنر یوه ځانګړنه دا ده چې کوټې د حویلی په دیوال کې جوړې شوې دي، چې کوټې د حویلی دننه خوا لیدل کیږي.

کورونه بهرنۍ لویې کړکۍ نه لري، دا کار د پوځي او جنګي مسایلو له امله تر سره شوي دي، ځکه په هغه وخت کې د دې احتمال موجود و چې اور به وغورځول شي او بریدونه به پیل شي".

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د کابل پر سیند د ابوالفضل زیارت ته مخامخ د مرادخاني په سیمه کې یوه پول (پل) جوړ شوی دی.

دا پول (پل) د کابل ښار یوه له پخوانیو پلونو څخه دی او ځانګړنه یې دا ده چې په پخوا وختونو کې به کله چې یو څوک له دې پله تېرېده، نو د کرایې په توګه به یې «یوه پیسه» ورکوله.

د یوه پیسګي (یک پیسګي) پول(پل) پخوا د لرګیو تختو او فلزي تار (کیبل) څخه جوړ شوی و، اوس دا پول (پل) خپله اصلي بڼه نه لري او له کانکریټ څخه بیا رغول شوی دی.

هره ورځ په سلګونه کسان د یوه پیسګي پله څخه تېرېږي او له څو کلونو راهیسې په دغه پله د ژمي او اوړي توکي پلورل کېږي.

د کابل د زاړه ښار د مراد خانۍ سیمې زاړه کورونه د کاناډا، انګلستان، هند او په ځانګړي ډول د امریکا په مالي مرسته په بشپړه توګه رغول شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیا رغونې انځورونه:

لاندې څو مهم او پر زړه پوري بیا رغونې انځورونه د نمونې (مثال) په توګه ګډ شوي دي.

یوه کور د ارسیو بیا رغونې انځور

د یوه کور بیا رغونې د اخېر انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

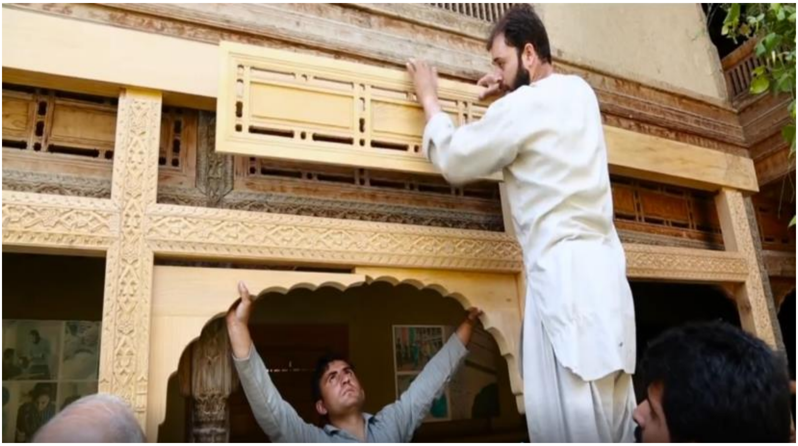

یوه کور د بیا رغونې د ارسی انځور

یوه کور د بیا رغونې د پوال جوړونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغونې ارسۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغونې انځور

یوه کور د بیا رغونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغونې انځور

د بیا رغونې له پاره خښتو جوړولو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغونې د اخیر ختو انځور

یوه کور د بیا رغونې د سینګل جوړونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغوني د رنګولو (سپیني خاورې په ذریعه) انځور

یوه کور د بیا رغوني د تهداب انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغونې د دېوال انځور

د یوه کور د بیا رغونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

پا یله:

د مراد خانۍ له ودانیو څه باندې ۲۴۸ کاله تېر شوي او د تېرو حکومتونو د واکمنانو د بې غورۍ او د هغوی د شخصي ګټو له امله د افغاني معمارۍ طرز(سبک) ته له درناوي پرته د هغې ډېرې برخې نورو کانکریټی دولتی او شخصي ودانیو ته ځانګړې شوي، او د مراد خانۍ نه جلا شوي دي.

دغه جوړې شوې ودانۍ د شمال او لوېدیځ له لوري د مراد خانۍ لید (نظر) په بشپړه توګه له منځه وړی دی.

همدا راز د سیمې په شمال ختیځه برخه (څنډه) کې د درې پوړیز غیر ضروري (نمایشي) جومات د جوړېدو چارې د محمود خان پله له غاړې څخه دمراد خانۍ ختیځه منظره هم ډېره اغېزمنه کړې ده.

د دې ډول بې نظمیو د مخنیوي له پاره باید هېواد پال معماران لاسونه سره یوځای کړي او مرادخانۍ د کانکرېټي ودانیو جوړولو له خپرېدو څخه وژغوري، د سینما، شخصي او دولتي ودانیو په ګډون شته کانکرېټي ودانۍ ړنګې او له سیمې نه یې لرې ګذار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چاپ شويو کتابونو لېست

۱. معماری افغانستان
۲. اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری (بخش شفاخانه ها)
۳. راهنمود طلايي (برای اساتید انستیتوت های تخنیکي و ساختمانی افغانستان)
٤. رسم تخنیک (گامی به سوی دنیای انجینری) جلد اول
٥. رسم تخنیک (گامی به سوی دنیای انجینری) جلد دوم
٦. اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری (بخش اداری)
۷. معماری اصیل شهر کابل (مرادخانی)
۸. معماری شهر کابل (بی بی مهرو)
۹. افغانستان در قرن تکنالوژی
۱۰. زونبندی اقلیم و زلزله افغانستان
۱۱. صدقه جاریه / دنیای انجینری
۱۲. آموخته های ناب از طراحی تا نظارت جلد اول (۱۹۹۰ الی ۲۰۲۱)
۱۳. داستان حقیقی با مقیاس معماری
۱٤. فرار از کشور- با تصاویر مستند
۱٥. نقش دانشمندان مسلمان در فن معماری و مهندسی
۱٦. پخسه در افغانستان
۱۷. بنیا نگذاری اولین مساجد توسط افغانها در آسترلیا
۱۸. آموخته های ناب از طراحی تا نظارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

جلد دوم (۱۹۹۰ الی ۲۰۲۱)

۱۹. منار جام – الهامی برای قطب منار

۲۰. آموخته های ناب از طراحی تا نظارت

جلد سوم (۱۹۹۰ الی ۲۰۲۱)

۲۱. جام یا کلیان (کلان)

۲۲. معماری گل و چوب (معماری شهر کهنه کابل) جلد اول

۲۳. معماری گل و چوب (معماری شهر کهنه کابل) جلد دوم

۲٤. معماری گل و چوب (معماری شهر کهنه کابل) جلد سوم

۲۵. چېر ته چې قانون نه شته (ګډوډي د افغانستان په معمارۍ کې)

۲٦. مډرنه جوما تونه ,, پخوا او نن ،،

۲۷. هله جور کو (نی پخسه – مقاوم زلزله)

۲۸. اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری (بخش مساجد)

۲۹. اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری (بخش مکاتب)

۳۰. هنر و صنعت چوب در مرادخانی

۳۱. هنر و پیشه حکاکي - زرگری در مرادخانی

۳۲. هیچ (چهل داستان واقعی)

۳۳. معماری اصیل شهر کابل
(تشریح مورخ ۱۷ ماه میزان سال ۱۴۰۱ پوهنتون پولی تخنیک کابل)

۳٤. ۴۰- چهل

۳۵. مجنون او ګلچین (پښتو ناول)

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣٦. در جستجو (ناول به زبان دری)
٣٧. تفاوت ها تفاوت می آورد (کتاب تصویری)
٣٨. مجموعه از دروس دینی مولوی صاحب خیرالله مخدوم (جلد اول)
٣٩. برف ها آب میشود
٤٠. رسم و تخنیک (گامی به سوی دنیای انجینری) جلد سوم
٤١. آرزو و امید (ناول به زبان دری)
٤٢. بوډا ښکاري (پښتو ناول)
٤٣. د اسلامي معمارۍ پیل
٤٤. نامنوني ژوي (پښتو ناول)
٤٥. حیوانات شوخ (ناول به زبان دری)
٤٦. مجموعه از دروس دینی مولوی صاحب خیرالله مخدوم (جلد دوم)
٤٧. د شپېلۍ مینه (مه ینه) په کچه ګړۍ کې (پښتو ناول)
٤٨. حشمت خان د کلا معماري
٤٩. د افغان الک او آذري جلۍ مینه (پښتو ناول)
٥٠. د وچو بڼونه او پارکونو معماري
٥١. د یوې ښونکې مینان په یوه ټولګي کې (پښتو ناول)
٥٢. د ژرنده ګړي ماما مینه (پښتو ناول)
٥٣. په اسلامي نظام کې ودانیز پرمختګ
٥٤. شپنه ادې (پښتو ناول)
٥٥. بې زده کړې پوی (پښتو ناول)
٥٦. د مینې تاو (پښتو ناول)
٥٧. (BIM) په خپله ژبه - په نړۍ کې تر ټولو نوې او ګړندۍ کړنلاره د معمارانو او اینجینېرانو(انجینرانو) له پاره
٥٨. مجموعه از دروس دینی مولوی صاحب خیرالله مخدوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

(جلد سوم)

٥٩. سيدو او عيدو - د کوشنيوالي خواره ملګري (پښتو ناول)
٦٠. د يوې مياشتې ناوي (پښتو ناول)
٦١. دخاځکو هار (د يوه سړي لنډې کيسې)
٦٢. د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کار لاندې کتابونو لېست

١. مجموعه از دروس دینی مولوی صاحب خیرالله مخدوم (جلد چهارم)
٢. د کابل ښار معماري (بي بي مهرو)
٣. بې وخته باران
٤. سرغندوی (ناب، مشهور) پوړري
٥. لیونی لېوه
٦. کوشنۍ سوداګره
٧. سپین کارغه
٨. سور تنور
٩. خړه بیزو
١٠. بندي مرغه
١١. توده برستن
١٢. د ژوند پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امکان او وخت په صورت کې

۱. پخسه در افغانستان (به زبان انگلیسی)
۲. تاریخ معماری افغانستان
۳. حویلی های آسمان خراش
٤. ارتباط گذ شته، حال و آینده در معماری
٥. استعداد، سرعت و اقتصاد در معماری افغانستان
٦. شیطان چراغ
۷. خاطره ها

(c) ketabton.com: The Digital Library

The Original Architecture of Kabul City

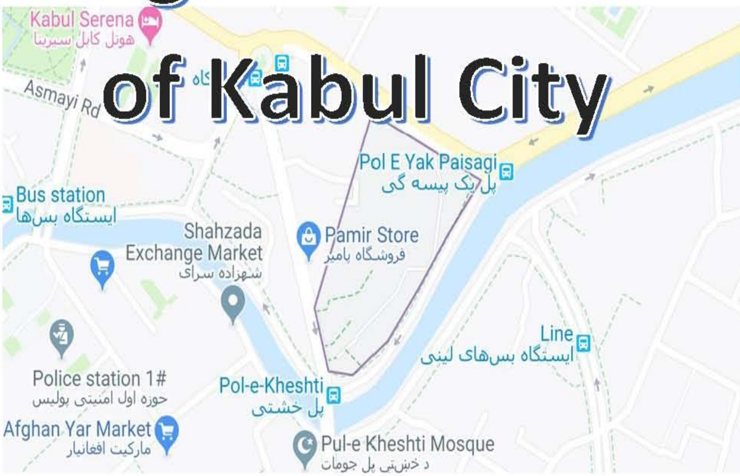

Written by: Architect PHD Hashmatullah Atmar

Date: june-july /2025

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library